

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Příjmová nerovnost v celosvětové perspektivě

Tomáš Pardubský

© 2021 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tomáš Pardubský

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Příjmová nerovnost v celosvětové perspektivě

Název anglicky

Income inequality in a global perspective

Cíle práce

Cílem práce je nalezení příčin vysoké příjmové nerovnosti ve vybraných státech ve srovnání se státy s nízkou příjmovou nerovností.

Metodika

K dosažení cíle práce budou využita data poskytnutá statistickými úřady jednotlivých zemí a organizací zabírajících se příjmovou nerovností. Bude provedena jejich analýza a případné dopočítání ukazatelů příjmové nerovnosti pomocí Lorenzovy křivky, Giniho koeficientu či Hoover indexu z dostupných dat.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

Příjmová nerovnost, EU-SILC, OECD, plat, rozvojové země, Ginniho koeficient, vyspělé země

Doporučené zdroje informací

GORNICK, C J. – JÄNTI, M. *Income Inequality*. ISBN 978-08-047-7824-4

HOELLER, P. *Income inequality in OECD countries*. ISBN 978-08-263-4939-2

PIKETTY, T. – CHARTIEROVÁ, J. *Kapitál v 21. století*. Praha: Knižní klub, 2015. ISBN 978-80-242-4870-7.

PIKETTY, T. *The Economics of Inequality*. Belknap Press, 2015. ISBN 978-06-745-0480-6

SAMUELSON, P A. – NORDHAUS, W D. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavel Srbek, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 6. 2019

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 14. 10. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 08. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Příjmová nerovnost v celosvětové perspektivě" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2021

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Pavlu Srbkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, všestrannou pomoc, množství cenných rad, podnětů a připomínek a zároveň za velkou trpělivost a ochotu při konzultacích poskytnutých ke zpracování této práce.

Příjmová nerovnost v celosvětové perspektivě

Abstrakt

Tato bakalářská práce je zaměřena na příjmovou nerovnost z celosvětové perspektivy. Práce je rozdělena na rešeršní a praktickou část. V první části jsou vymezeny druhy příjmové nerovnosti, různé způsoby měření a jednotlivé ukazatele, jež jsou nejčastěji používané, typy příčin nejčastěji způsobující nerovnost a jejich důsledky a navrhovaná řešení odborníků.

V druhé části práce jsou pak předloženy možné příčiny vysoké příjmové nerovnosti v USA a Jihoafrické republice spolu s příčinami nízké nerovnosti v České republice a Norska. Mezi hlavní předložené příčiny patří efektivnost zdanění a transferových plateb jednotlivých států, výše minimální mzdy a následně jedno specifikum pro danou zemi. Výjimkou je Jihoafrická republika u které nejsou dostupná data po zdanění a transferech a jsou zde tedy možné příčiny popsány pouze pomocí specifík pro danou zemi.

Klíčová slova: OECD, ILO, EU-SILC, Giniho koeficient, příjem, decil, Světová banka, rozvojové země, vyspělé země, světová databáze nerovnosti

Income inequality in a global perspective

Abstract

This bachelor thesis focuses on income inequality from global perspective. The thesis is split into two parts one of which is theoretical and the other one is of practical character. In the first one, types of income inequality, different approaches to its measuring and most often used indexes, main causes and respective consequences and possible solutions by economic experts and organizations are defined.

Second part proposes possible causes of high income inequality in the United states and South Africa along with causes of low income inequality in Czech Republic and Norway. Amongst the proposed causes are effectivity of one's tax and transfer systems, minimum wage and one specific cause for each country. The only exception is South Africa where data on taxation and transfers are not available and thereof only specifics of this country are used.

Keywords: OECD, ILO, EU-SILC, Gini index, income, decile, World bank, developing countries, developed countries

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika.....	13
2.1 Cíl práce.....	13
2.2 Metodika.....	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Příjmová nerovnost	15
3.1.1 Mzdová nerovnost.....	15
3.1.2 Kapitálová nerovnost.....	17
3.2 Typy měření příjmových nerovností	23
3.2.1 Lorenzova křivka	23
3.2.2 Giniho koeficient.....	24
3.2.3 Poměr palma	28
3.2.4 Ostatní poměrové ukazatele.....	28
3.3 Příčiny příjmové nerovnosti	30
3.3.1 Vzdělání.....	30
3.3.2 Technologický pokrok.....	30
3.3.3 Vliv politiky na příjmovou nerovnost.....	31
3.3.4 Demografie obyvatel.....	31
3.4 Důsledky příjmové nerovnosti.....	32
3.4.1 Sociální důsledky	32
3.4.2 Politické důsledky	33
3.4.3 Ekonomické důsledky	34
3.5 Navrhovaná řešení příjmové nerovnost.....	35
4 Historický vývoj nerovnosti ve vybraných zemích	38
5 Příčiny vysoké či nízké příjmové nerovnosti ve vybraných státech.....	42
5.1 Spojené státy americké.....	42
5.1.1 Efektivnost daní a transferů USA	42
5.1.2 Minimální mzda v USA	45
5.1.3 Dostupnost vzdělání v USA	47
5.2 Česká republika.....	49
5.2.1 Efektivnost daní a transferů ČR.....	49
5.2.2 Minimální mzda v ČR.....	50
5.2.3 Vliv socialistického režimu na příjmovou nerovnost v ČR.....	51
5.3 Norsko	53
5.3.1 Efektivnost daní a transferů Norska.....	53

5.3.2	Minimální mzda v Norsku.....	55
5.3.3	Vliv daňového systému Norska na příjmovou nerovnost.....	56
5.4	Jihoafrická republika.....	57
5.4.1	Změna příjmové nerovnosti Jihoafrické republiky 1990-2017.....	58
5.4.2	Nezaměstnanost, chudoba a zdravotnictví v Jihoafrické republice.....	59
6	Výsledky a diskuse.....	64
6.1	Spojené státy americké.....	64
6.2	Česká republika.....	64
6.3	Norsko.....	65
6.4	Jihoafrická Republika.....	66
6.5	Diskuse.....	66
7	Závěr.....	69
8	Seznam použitých zdrojů.....	70

Seznam obrázků

Obrázek 1:	Průměrná celosvětová mzda podle jednotlivých decilů obyvatel.....	15
Obrázek 2:	Procentuální podíl na příjmech podle jednotlivých decilů.....	16
Obrázek 3:	Rozdělení ploch pod křivkou.....	26

Seznam tabulek

Tabulka 1:	Podíly jednotlivých skupin obyvatel na celkovém kapitálu.....	18
Tabulka 2:	Giniho koeficient vybraných zemí.....	38
Tabulka 3:	Poměr Palma vybraných států.....	40
Tabulka 4:	Giniho koeficient před zdaněním, po a po zdanění a transferech USA.....	42
Tabulka 5:	Giniho koeficient před zdaněním, po a po zdanění a transferech ČR.....	49
Tabulka 6:	Giniho koeficient před zdaněním, po a po zdanění a transferech Norska.....	53
Tabulka 7:	Současné minimální mzdy dle sektorů a kvalifikace v norských korunách 2019.....	55
Tabulka 8:	Poměr daní ku HDP Norska a Spojených států.....	56
Tabulka 9:	Míra nezaměstnanosti JAR, obecná a u osob ve věku 15-24 let.....	59

Seznam grafů

Graf 1:	Lorenzova křivka Evropy 2017.....	23
Graf 2:	Jednotlivé plochy Lorenzovy křivky.....	25
Graf 3:	Giniho koeficient vybraných zemí.....	39
Graf 4:	Poměr Palma vybraných států.....	41
Graf 5:	Maximální výše zdanění příjmů v USA.....	44
Graf 6:	Podíl transferových plateb na celkových vládních výdajích USA.....	45
Graf 7:	Výše minimální hodinové mzdy v nominální hodnotě a cenách roku 2020.....	46
Graf 8:	Růst průměrných cen školného vysokých škol v porovnání s inflací.....	47
Graf 9:	Míra nezaměstnanosti v průběhu let podle vzdělání.....	48

Graf 10: Minimální měsíční mzda v ČR v běžných a stálých cenách.....	50
Graf 11: Podíly jednotlivých částí obyvatel na celkových příjmech po zdanění.....	52
Graf 12: Lorenzovy křivky pro Jihoafrickou republiku za rok 1990 a 2017.....	58
Graf 13: Míra nezaměstnanosti v JAR dle populace 2014-2020	60
Graf 14: Dlouhodobá nezaměstnanost v JAR 2014-2020	61
Graf 15: Přístup domácností JAR k jídlu 2014-2019.....	62

1 Úvod

Příjmová nerovnost a její růst je v současné době celosvětový ekonomický problém. V době globalizace mají bohatí občané k dispozici více prostředků, kterými mohou rozšiřovat svůj majetek a příjmy, než kdy předtím. Nejvíce ohrožené příjmovou nerovností jsou rozvojové státy, kde lze často nalézt nejvyšší nepoměry mezi příjmy bohatých a chudých. Příjmovou nerovností však trpí i vyspělé státy jako je například USA, kde nejbohatší část populace disponuje vyšším příjmem než celá jedna polovina obyvatel dohromady.

Ačkoli nelze v moderním kapitalistickém prostředí dosáhnout úplné rovnosti příjmů, je možné ji alespoň redukovat na přijatelnou úroveň. Hlavní roli v tomto procesu zastává právě stát, který má možnost příjmy mezi občany přerozdělovat. Vysoká nerovnost má sociální ekonomické i politické dopady na země v nichž se vyskytuje a v případě rozvojových zemí může brzdit jejich růst. Příjmová nerovnost celosvětově výrazně klesla v období světových válek, avšak po jejich skončení došlo opět k vysokému růstu, který pokračuje dodnes.

První část této bakalářské práce přibližuje tuto problematiku z celosvětového hlediska. Kapitoly první části popisují její rozdělení, způsoby měření, příčiny a důsledky a navrhovaná řešení ekonomických expertů a mezinárodních organizací. V druhé části jsou pak předloženy možné příčiny vysokých nerovností v případě Spojených států amerických a Jihoafrické republiky v porovnání se zeměmi, kde je příjmová nerovnost nízká a sice České republiky a Norska.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce bylo nalézt příčiny vysoké příjmové nerovnosti ve vybraných státech ve srovnání se státy s nízkou příjmovou nerovností a jejich zdůvodnění. Dílčím cílem bylo zpracování rešeršního podkladu pro teoretickou část, ve které je také přiblížena daná problematika příjmové nerovnosti. V praktické části bylo poté cílem předchozí tvrzení a poznatky z části teoretické dokázat a to na státech USA, České republiky, Norska a Jihoafrické republiky.

2.2 Metodika

Teoretická část této bakalářské práce byla zpracována na základě rešerše a studia relevantních zdrojů týkajících se dané problematiky, nejčastěji elektronických, jako jsou periodika a zprávy mezinárodních organizací, státních orgánů či vědecké články na jejichž základě byla následně vyhotovena.

V praktické části byl proveden sběr a rešerše jednotlivých relevantních statistických dat a jejich vývoj v čase. Historický vývoj Giniho koeficientu daných zemí byl zpracován prvotním sestavením Lorenzových křivek za příslušný rok. Obyvatelstvo bylo v případě těchto Lorenzových křivek rozděleno na decily, kdy data ohledně podílů jednotlivých decilů na celkových příjmech před zdaněním byla získána ze Světové databáze nerovnosti. Po zpracování Lorenzových křivek byly vypočteny Giniho koeficienty pro příslušné země jako podíly plochy mezi ekvidistribuční přímkou a Lorenzovou křivkou na celkové ploše pod ekvidistribuční přímkou. Časové rozpětí dat tj. roky 1990-2014 byly vybrány ze dvou hlavních důvodů. Údaje pro roky 2015 a dále nejsou dostupné pro USA a tudíž by nebylo možné porovnat vývoj USA v letech 2015 a dále s ostatními státy. Rok 1990 byl zvolen jako spodní hranice z důvodu konzistentnosti dat pro Českou republiku, která se předtím nacházela v socialistickém režimu. Podíly na příjmech před zdaněním byly zvoleny z důvodu absence dat pro Jihoafrickou republiku v případě podílů po zdanění, aby bylo možné udělat kompletní srovnání. Dané země byly vybrány z následujících důvodů: Spojené státy americké jsou zemí skupiny G8 s největší příjmovou nerovností z těchto zemí a zároveň jsou zemí s třetí nejvyšší příjmovou nerovností ze zemí OECD. Jihoafrická republika byla vybrána, jelikož se jedná o zemi s nejvyšším Gini koeficientem na světě. Česká republika byla zvolena na základě jedné z nejnižších příjmových nerovností na světě

a zároveň také kvůli vysvětlení vlivu komunismu na tuzemskou příjmovou nerovnost. Norsko bylo zvoleno primárně díky vysokým daním, které jsou zde vyšší než ve všech ostatních zkoumaných státech a také díky jeho nízké příjmové nerovnosti.

Giniho koeficienty pro zhodnocení efektivnosti daní a transferů jednotlivých zemí byly získány z výpočtů dle výše uvedené metodiky a to v případě hodnoty koeficientu před a po zdanění. Data po zdanění v kombinaci s transfery nejsou ve Světové databázi nerovnosti dostupná a giniho koeficienty byly v tomto případě převzaty z databáze OECD. Sledované období je v tomto případě mezi lety 2004 až 2014 jelikož se jedná o spodní hranici, kde došlo k průniku dostupnosti údajů na Giniho koeficienty po zdanění a transferech od OECD.

Následně byl proveden sběr statistických dat jež ovlivňují příjmovou nerovnost a tedy primárně minimální mzda, nezaměstnanost, dostupnost školství, cena školného, výdaje na zdravotnictví a dostupnost lékařské péče. Z těchto dat byla následně manuálně vybrána ta, jež vykazovala negativní vývoj v případě zemí s vysokou nerovností a tedy USA a JAR nebo pozitivní vývoj v případě ČR a Norska. Pokud tedy například odborné zdroje uvádí jako jednu z příčin příjmové nerovnosti růst nezaměstnanosti, pak tedy pokud v dané zemi příjmová nerovnost roste, avšak míra nezaměstnanosti klesá, či je dlouhodobě nízká, je zřejmé, že se v této zemi nejedná o jednu z příčin růstu této příjmové nerovnosti. Takto tedy bylo vybráno pro každou zemi několik možných příčin, jež jsou vždy podrobněji rozebrány. Pro každou zemi bylo nalezeno i jedno specifikum a jeho vliv na příjmovou nerovnost. V případě USA to je vývoj výše školného v porovnání s inflací, v případě ČR vliv socialistického režimu, u Norska pak efektivnost zdanění a v případě JAR lékařská péče.

Mezi hlavní zdroje těchto dat patřila pro USA data z amerického Census bureau ohledně sčítání lidu, dále pak amerického úřadu práce, světové banky a amerického statistického úřadu nebo národní centrum pro vzdělávací statistiky. Pro českou republiku byly hlavními zdroji statistických dat Český statistický úřad a Světová databáze nerovnosti. V případě Norska byla použita data norského statistického úřadu, OECD, Norského úřadu inspekce práce a Eurostatu. U Jihoafrické republiky byla použita data Mezinárodní organizace práce, Světové banky a Jihoafrického statistického úřadu.

3 Teoretická východiska

Nerovnost lze z ekonomického hlediska rozdělit na tři hlavní kategorie. První je nerovnost mzdová. Dále pak nerovnost příjmů z vlastnictví kapitálu a jako poslední jejich kombinace¹. Ekonomická nerovnost se však netýká pouze ekonomické sféry, ale má vysoký dopad i na sféru sociální a politickou. Tyto dopady budou specifikovány v následujících kapitolách.

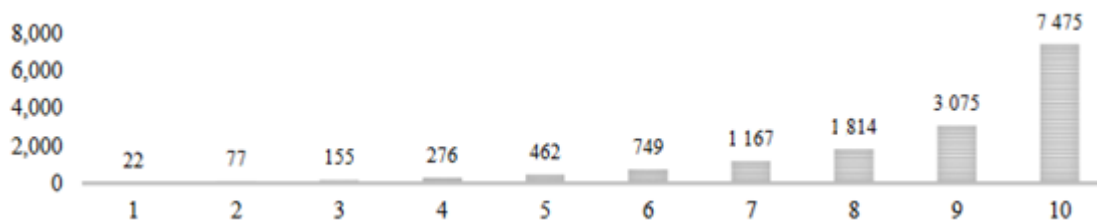
3.1 Příjmová nerovnost

Příjmová nerovnost, která se nejčastěji uvádí ve statistikách a průzkumech je kombinací příjmů z mezd a z kapitálu. Pomocí různých indexů či grafů nám umožňuje porovnávat disparitu v rozložení příjmů v rámci zemí či jednotlivých skupin populace nebo domácností. Je ovlivňována mnoha faktory ať už se jedná o národnost, rasu, politickou situaci v zemi, minimální mzdu či úroveň vzdělanosti obyvatel. Je možné ji rozdělit na nerovnost mzdovou a kapitálovou, kde kapitálová nerovnost má na té celkové větší podíl než mzdová².

3.1.1 Mzdová nerovnost

Nerovnost mzdová nám ukazuje nerovnosti v příjmech obyvatel z práce. Tato nerovnost není tak vysoká jako kapitálová, to však neznamená, že by jí neměla být věnována pozornost. Na obrázku číslo 1 vidíme průměrný měsíční příjem v dolarech na pracovníka z celosvětového hlediska rozdělené podle decilů³, na základě šetření mezinárodní organizace práce.

Obrázek 1: Průměrná celosvětová mzda podle jednotlivých decilů obyvatel

Zdroj: ILO, 2019

¹ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s. 170.

² J. CARTER, Valerie a Michael HOWARD. *Income inequality*. [online] 2016 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/income-inequality>

³ Decil je jedním ze statistických nástrojů sloužící pro rozdělení souboru na menší části, v tomto případě na deset. (Statistika a My – kvantily- <https://www.statistikaamy.cz/2018/09/kvantily-kvartily-decily-percentily/>)

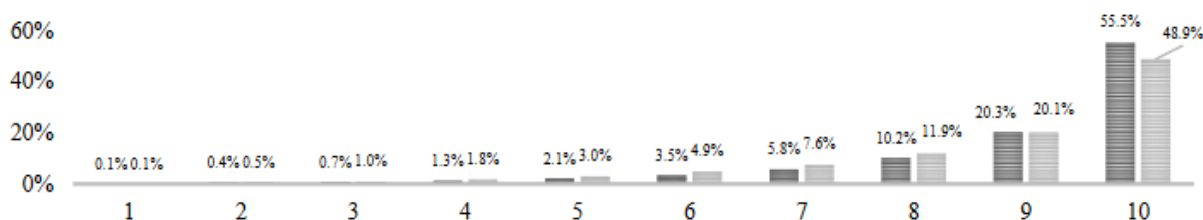
Zde vidíme, že vrchních 10 % pracovníků má měsíční příjem 7 475 amerických dolarů, zatímco spodních 10 % pouze 22. Když vypočítáme průměrnou celosvětovou měsíční mzdu, která je v tomto případě 1 527 dolarů zjistíme, že na tuto mzdu dosáhne pouze vrchních 30 % pracovníků. Abychom však pochopili závažnost problému, tak musíme tento graf zkoumat podrobněji. Průměrná měsíční mzda spodních 70 % obyvatel je pouze 415 dolarů. To je necelá čtvrtina celosvětové měsíční mzdy. V přepočtu na české koruny se jedná o částku ve výši cca 9 500 Kč, což je 65 % minimální měsíční mzdy v tuzemsku, která v roce 2020 činí 14 600 Kč⁴.

Naopak 10 % nejvýdělečnějších pracovníků bere téměř pěti násobek průměrné měsíční mzdy a osmnácti násobek průměrné měsíční mzdy spodních 70 % pracujících. Důležité je také si uvědomit, že mzda ve výši 7 475 dolarů je vlastně průměrem vrchního decilu, a tudíž zde nalezneme pracovníky s mnohonásobně vyššími příjmy. Pokud bychom se například drželi modelu, že vrchních 10 % má průměrnou mzdu rovnu pětinasobku průměrné, pak nám vyjde, že top 1 % pracovníků ze všech zaměstnaných lidí celosvětově neboli vrchní centil, pobírá měsíční mzdu ve výši 37 375 amerických dolarů.

Ačkoliv se může zdát, že jedno procento je zanedbatelné, byla by veliká chyba takto uvažovat už jen proto, že z celkového počtu zaměstnaných lidí, kterých je podle nejnovějších dat OSN 3,3 miliardy, se jedná o 33 miliónů lidí s průměrnou měsíční mzdou 37 375 dolarů.

Podle posledních průzkumů Mezinárodní organizace práce, se tato nerovnost postupně snižuje, jak můžeme vidět na obrázku číslo 2, který zobrazuje procentuální podíl na pracovních příjmech opět z celosvětového hlediska.

Obrázek 2: Procentuální podíl na příjmech podle jednotlivých decilů

Zdroj: ILO, 2019

⁴ Minimální mzda v roce 2020 i v letech 1991-2019. Kurzy.cz [online]. 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/minimalni-mzda/>

Levý, tmavě šedý sloupec zobrazuje údaje za rok 2004 a pravý, světle šedý sloupec za rok 2017. Zde vidíme, že ze sumy celkových celosvětových příjmů, tvořily mzdy vrchního decilu 55,5 % v roce 2004 a v roce 2017 to bylo 48,9 %. MOP však upozorňuje na fakt, že takto prudký pokles byl převážně způsoben ekonomickým růstem, dvou nejlidnatějších zemí světa, Indie a Číny. Pokles podílu na celkových mzdách, který je podle obrázku 2 6,6 procentního bodu mezi roky 2004 až 2017 by byl pouze 1 p. b. pokud vyřadíme Čínu a Indii. MOP dále podotýká, že ačkoliv se tyto dvě země podílely na snížení mzdové nerovnosti z celkového hlediska, samy paradoxně prakticky žádný pokles nezaznamenaly. To je způsobeno tím, že za posledních několik dekád tyto země zaznamenaly vysoký ekonomický růst, což způsobilo zároveň i růst mezd, jež jsou obecně v těchto dvou zemích nízké, a díky vysoké populaci obou zemí to tak mělo značný dopad na celosvětové statistiky.⁵

3.1.2 Kapitálová nerovnost

Kapitálová nerovnost neboli nerovnost v příjmech z vlastněného kapitálu. Kapitálem je myšlena suma veškerého hmotného a nehmotného majetku, jakožto i podílů a akcií a dalších aktiv, jež mohou být směněna na trhu. Hlavním rozdílem mezi touto nerovností a nerovností mzdovou, jsou lidé, které zahrnujeme do jednotlivých decilů. Většina lidí disponující velkým množstvím kapitálu totiž pouze v ojedinělých případech pobírá mzdu. Většinou jsou jejich hlavním zdrojem příjmů dividendy z vlastněného majetku. Díky tomu je tak možné nalézt osoby s obrovským majetkem právě v dolním decilu mzdových skupin, jelikož vlastně nepobírají žádnou mzdu a žijí pouze z rentability svého kapitálu⁶.

⁵ ILO. *The Global Labour income share and distribution* [online]. 2019, [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_712232.pdf

⁶ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s.38

Koncentrace vlastněného kapitálu

Co je ale ještě více alarmující než distribuce příjmů u mzdové nerovnosti, je koncentrace kapitálu. Téměř v každé společnosti platí, že nejchudší polovina populace vlastní pouze okolo 5 % celosvětového bohatství, zatímco vrchní decil, tj. nejbohatších 10 % mezi 60-90 % celkového bohatství. Na zbylých 40% obyvatel tak zbývá 5-35 % bohatství⁷. Tabulka 1 nám zobrazuje Pikettyho tabulku nerovnosti vlastněného kapitálu napříč časem.

Tabulka 1: Podíly jednotlivých skupin obyvatel na celkovém kapitálu

Podíl jednotlivých skupin na celkovém kapitálu	Nízká nerovnost (potenciálně ideální společnost)	Střední nerovnost (Skandinávie 70.-80. léta)	Středně vysoká nerovnost (Evropa 2010)	Vysoká nerovnost (USA 2010)	Velmi vysoká nerovnost (Evropa 1910)
Vrchních 10 %	30 %	50 %	60 %	70 %	90 %
Top 1 % z vrchních 10 %	10 %	20 %	25 %	35 %	50 %
Zbylých vrchních 9 %	20 %	30 %	35 %	35 %	40 %
Prostředních 40 %	45 %	40 %	35 %	25 %	5 %
Spodních 50 %	25 %	10 %	5 %	5 %	5 %
Odpovídající Giniho koeficient	0,33	0,58	0,67	0,73	0,85

Zdroj: Piketty, 2014

Jednotlivá procenta nám zde značí podíl na vlastnictví celkového bohatství. Pokud vezmeme aktuální průměrné bohatství na dospělého člověka, které v roce 2019 činilo 70 850 amerických dolarů⁸, tak nám vyjde, že z pohledu prvního sloupce, tedy nízké nerovnosti, dle pohledu Pikettyho, by 10 % nejbohatších lidí vlastnilo 30 % celkového bohatství neboli $\frac{30}{10}$ průměrného bohatství, tedy 212 550 dolarů. Naproti tomu prostředních 40% obyvatel by vlastnilo 45 % celkového bohatství tj. $\frac{45}{40}$ průměru neboli necelých 80 000 dolarů. Na spodních 50 % pak připadá pouze 25 % celku tudíž polovina průměru jež je v tomto případě rovna \$35 425. Toto je však příklad nízké nerovnosti, která je však čistě teoretická. Pokud se podíváme na data za rok 2010 ve spojených státech, která jsou ve čtvrtém sloupci, tak

⁷ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, str.239

⁸ SHORROCKS, Anthony, Jim DAVIES a Rodrigo LLUBERAS. *Global wealth report*. Credit suisse [online], 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.credit-suisse.com/media/assets/corporate/docs/about-us/research/publications/global-wealth-report-2019-en.pdf>

zjistíme, že na vrchních 10 % připadal v tu dobu sedminásobek průměrného bohatství, což by v dnešních podmínkách znamenalo \$495 950. I v tomto případě, stejně jako v předchozí kapitole, však hovoříme pouze o průměrném bohatství vrchních deseti procent. Na obrázku 3 vidíme, že bohatství vrchních 10 % je rozděleno na dva stejné díly mezi top 1 % a zbylých 9 %. Z toho tedy vyplývá, že 90 % z vrchních 10% vlastní pouze $\frac{35}{9}$ průměrného celkového bohatství v dané zemi, což je necelý čtyřnásobek, který je roven \$275 527. To je tedy jen o něco více než polovina průměrného bohatství vrchního decilu. Naopak na vrchní centil, tj. top 1 %, by v tomto případě připadl 35násobek průměru, což je závratných 2,5 milionu dolarů. A to se bavíme o průměrném bohatství vrchního centilu. Kdybychom se například podívali na top 0,01 % našli bychom ještě bohatší vlastníky kapitálu. A stejně jako v předchozí kapitole, ani zde není 1 % obyvatel USA zanedbatelné číslo. Zde se totiž jedná o celkovém dospělé obyvatelstvo, nikoliv pouze ekonomicky aktivní, které v USA tvoří necelých 254 milionů lidí⁹. 1 % nám tedy dává 2,5 milionu lidí. Na druhé straně spodních 50 % obyvatel USA by vlastnilo bohatství v hodnotě 0,1násobku průměru což činí \$7 850. V posledním sloupci nalezneme nerovnost nejvyšší, to z toho důvodu, že se jedná o data za rok 1910, kdy v tomto období v Evropě panovala historicky nejvyšší nerovnost. Ta později zaznamenala výrazný pokles hlavně z důvodu válek, po nichž byla na historickém minimu.¹⁰

Nabytí kapitálu

Dalším důležitým aspektem, na který je třeba se zaměřit je způsob, jakým nejbohatší lidé, tedy vrchní decil distribuce bohatství, dosáhli daného kapitálu. Obecně existují dvě hlavní možnosti a jedna vedlejší. Těmi hlavními rozumíme vlastní prací a zásluhami a tou druhou dědictvím. Třetí a méně významnou roli zde hraje nabytí kapitálu nelegální cestou. Tyto případy však nejsou většinou statisticky zachyceny vzhledem k jejich nátuře. Způsob nabytí kapitálu nám pak většinou ukazuje, jak rychle jsou lidé schopni daný kapitál rozšiřovat, a případně s ním i dále nakládat.¹¹

⁹ *Total population by child and adult populations in the United States*. Kids count data centre [online]. 2018 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://datacenter.kidscount.org/data/tables/99-total-population-by-child-and-adult-populations#detailed/1/any/false/37,871,870,573,869,36,868,867,133,38/39,40,41/416,417>

¹⁰ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, str.239

¹¹ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, str.267

Získání kapitálu vlastní zásluhou

Možnosti nabytí bohatství vlastními zásluhami a prací, se v průběhu minulého, a především tohoto století výrazně změnilo. Zatímco dříve byla za hlavní zdroj kapitálu a příjmu považována půda, během industriální revoluce ji výrazně předčil průmysl a nyní technologie a know-how. V průběhu 18. a 19. rozdělili ekonomové společnost na statkáře, pracovníky a obchodníky. Základem tohoto rozdělení bylo zjistit, jak velký podíl mají jednotlivé skupiny na celkovém HDP dané země¹². V moderní době je ekonomika z důvodu vzniku nových profesí a oborů rozdělena na 3 sektory. Primární, kam patří zemědělská produkce a těžební průmysl, poté sekundární, kam řadíme zpravidla zpracovatelský průmysl, a nakonec sektor terciální, kde nalezneme bankovníctví a služby.

Nejbohatší obyvatelé světa neboli vrchní decil ve vlastnictví kapitálu nalezneme ve všech třech sektorech, avšak v současnosti převládá sektor terciální. Jelikož ve vyspělých zemích vždy s růstem ekonomiky nejprve začal upadat zprvu velký primární sektor a sekundární rychle rostl načež následně sekundární stagnoval a terciální se začal rozvíjet, nejvíce lidí, kteří získali velké množství kapitálu vlastní prací a zásluhou nalezneme právě v terciálním sektoru. Jako příklad uvádí Thomas Piketty Billa Gatese. Od založení Microsoftu v roce 1975 až do dnes stoupla odhadovaná výše jeho bohatství na 93 miliard dolarů.¹³

Případ Billa Gatese je však velmi ojedinělý, většina lidí totiž na velké bohatství nedosáhne ani ustavičnou prací či podnikáním. Bill Gates je totiž jedním z případů kdy podnikatel již nepotřebuje nadále pracovat a užívá se pouze z dividend podniku.¹⁴ Jinak je to však v případě zděděného bohatství, jak zmiňuje další kapitola.

Získání kapitálu dědictvím

Většina bohatých lidí disponujících nepřeborným množstvím kapitálu jej získala díky dědictví, jež následně rozšířili. Podíl vlastněného kapitálu díky dědictví je také poměrně větší vůči kapitálu nabytému prací. Piketty ve své knize *Kapitál 21. století* zmiňuje příklad Liliane Bettencourtové, dědičky společnosti L'Oréal. Během let 1990 až 2010 Bill Gates zhodnotil svůj kapitál ze 4 miliard na 50 miliard amerických dolarů. Liliane Bettencourt za

¹² SCHMITT, Hans a Kenneth BOULDING. Rent. *Encyclopædia Britannica* [online]. Encyclopædia Britannica, 2013 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/rent-economics>

¹³ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s.313

¹⁴ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s.313

stejnou dobu zhodnotila kapitál ze 2 na 25 miliard dolarů. Oběma se tedy podařilo zhodnotit svoje bohatství v průběhu 20 let přesně 12,5krát. Zde je však rozdíl v tom, že zatímco Bill Gates musel tvrdě pracovat, aby dosáhl svého cíle, Liliane Bettencourtová nemusela pro toto bohatství pracovat vůbec.¹⁵

Získávání kapitálu pomocí dědictví má však dva hlavní problémy, které jej mohou výrazně narušit, tím prvním je postupně zvyšující se délka života původních majitelů kapitálu. Zatímco v roce 1980 se průměrná délka života pohybovala kolem 58 let v roce 2017 to bylo již 72 let¹⁶. Pokud by tedy původně průměrně dědic převzal majetek například ve 30 letech, nyní by to bylo až ve 44 letech a dědic by tak měl o 14 let méně na vlastní zhodnocování a užívání kapitálu.

Druhým problémem je počet dědiců. Pokud má původní majitel bohatství jednoho potomka potom k tzv. rozředění kapitálu nedojde. Pokud však má potomků více, dědictví se rozdělí na menší části mezi více lidí a žádný z nich tak nebude disponovat kompletním původním jměním. To však má kladný účinek na celosvětovou koncentraci kapitálu, jelikož dochází k jeho rozložení mezi více lidí a nerovnosti mezi jednotlivými decily se tak sníží.¹⁷

Akumulace kapitálu

Schopnost akumulovat, a tedy rozšiřovat a zvyšovat svůj kapitál je úzce spjata právě s vlastnictvím kapitálu a s příjmy. Obecně platí, že čím větším bohatstvím člověk disponuje, tím jednodušší je jej rozšířit.¹⁸ Aby mohl člověk rozšiřovat svůj kapitál, a tedy i bohatství, je potřeba aby šetřil určitou částku ze svého disponibilního příjmu. Zde nastává problém v nerovnosti celkového příjmu. Pokud se podíváme na průměrné příjmy čistě z mezd, které v průměru činí \$1 527 za měsíc (viz kapitola 3.1), tedy \$18 324 za rok a následně na průměrnou míru úspor, která činí 8,8 % ročně (spočítáno podle údajů OECD), pak vidíme, že průměrná ušetřená částka za rok činí cca \$1 600. Toto je tedy průměrná částka, jež může být dále reinvestována. Problémem zde však je, že toto jsou čistě průměrné částky. V kapitole 3.1 bylo vysvětleno, že spodních sedm decilů pracující populace vydělává pouze v průměru \$415 tedy necelých \$5 000/rok. Osm procent z této částky tak činí pouhých 440 ušetřených dolarů za rok. Toto samozřejmě platí pouze v případech, kdy by si lidé s těmito

¹⁵ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s.310

¹⁶ *Life expectancy at birth, total (years)*. World Bank [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>

¹⁷ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, str.256

¹⁸ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, str.303

příjmy mohli dovolit šetřit. Ve většině vyspělých zemích však tento příjem nestačí ani na pokrytí typických výdajů a tito lidé se tak ve výsledku spíše zadluží, než aby mohli šetřit a rozšiřovat svůj majetek. Pro srovnání například s Českou republikou, 415 dolarů činí cca 9500 Kč a minimální důstojná mzda, definovaná jako „*Odměna za práci za běžnou pracovní dobu, která pracujícím a jejich domácnostem poskytuje dostatek finančních prostředků k životu, který je většinou společností vnímán jako určitý základní standard.*“¹⁹ podle dat za rok 2019 činila 31 463Kč. Naopak vrchní decil mzdových příjmů, jehož průměrná roční mzda je \$89 700 ušetří ročně v průměru necelých \$8000.

Z hlediska kapitálu je však situace mnohem závažnější. Podle Credit Suisse²⁰ vzrostlo meziročně celkové bohatství připadající na dospělého člověka o 1,2 %. Piketty²¹ však uvádí, že lidé s bohatstvím přes 10 miliard eur viděli nárůst hodnoty svého majetku až o 6 až 7 %. Nyní si vezměme, že by člověk namísto práce chtěl žít pouze ze svého kapitálu. Pokud vezmeme údaje pro USA z kapitoly 3.2.1. tak víme, že průměrná hodnota kapitálu vlastněného spodními 50 % populace spojených států činí \$35 425. Pokud by tedy člověk patřící do tohoto percentilu s tímto majetkem chtěl žít pouze z kapitálu tak by jeho roční příjem byl 425 dolarů což je částka ze které se vyžít nedá. V případě, že by se jednalo o nárůst 6-7 % což je sice nepravděpodobné ale přeci jen, tak by roční příjem stále činil pouze \$2300. Pokud se však podíváme na vrchní centil neboli top 1 %, vidíme, že zde by se jednalo o roční příjem \$30 000 v případě 1,2 % ročního růstu. V případě růstu šesti až sedmiprocentního by se však jednalo o roční příjem ve výši 162 500 dolarů, což je dost vysoká částka na to, aby daný člověk nejen nemusel pracovat, ale ještě mohl pomocí investic dále rozšiřovat svůj majetek.

Z toho tedy vyplývá, že čím větší příjmy člověk má spolu s majetkem, kterým disponuje, tím více může svůj kapitál reinvestovat a dále zhodnocovat, což nadále prohlubuje nerovnost mezi jednotlivými třídami obyvatel.

¹⁹ *Minimální důstojná mzda*. Důstojná mzda.cz [online]. 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.dustojnamzda.cz/>

²⁰ SHORROCKS, Anthony, Jim DAVIES a Rodrigo LLUBERAS. Global wealth report. *Credit suisse* [online], 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.credit-suisse.com/media/assets/corporate/docs/about-us/research/publications/global-wealth-report-2019-en.pdf>

²¹ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s.367

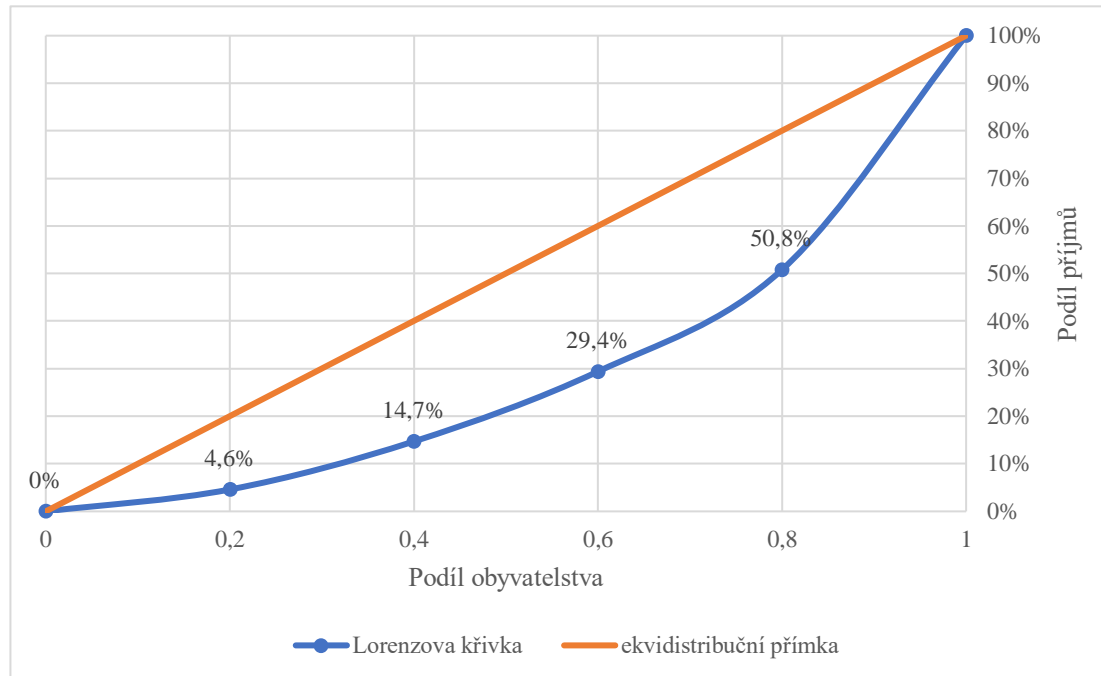
3.2 Typy měření příjmových nerovností

Existuje několik všeobecně používaných typů měření, pokud jde o příjmovou nerovnost. Jedním z hlavních typů, a zároveň nejčastěji používaným, je Giniho koeficient. Dále pak Lorenzova křivka, koeficient palma, či různé mezidecilní poměry. Než však můžeme popsat Giniho koeficient, je třeba zaprvé pochopit Lorenzovu křivku, z níž se odvozuje.

3.2.1 Lorenzova křivka

Lorenzova křivka, navržená Max. O. Lorenzem v roce 1905, je v Ekonomii jedním z častých ukazatelů distribuce příjmů, případně bohatství.²² Ukazuje nám procentuální podíl jednotlivých částí populace na celkových příjmech. Graf Lorenzovy křivky obsahuje jednu přímkou a jednu křivku. Tzv. ekvidistribuční přímkou nám ukazuje společnost s nulovou nerovností a jde vlastně o přímkou. Tou druhou je právě Lorenzova křivka, díky které můžeme získat grafický přehled o příjmové nerovnosti v dané populaci. Na grafu 1 lze vidět Lorenzovu křivku Pro Evropu sestavenou na základě dat Světové databáze nerovnosti.

Graf 1: Lorenzova křivka Evropy 2017

Zdroj: WID, Vlastní zpracování

²² Lorenz Curve. *Economicshelp.org* [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.economicshelp.org/blog/glossary/lorenz-curve/>

Z grafu zde vyplývá že spodních 80 % dospělých Evropanů má podíl na celkových příjmech, tedy jak z mezd, tak z kapitálu, pouze 50,8 %. Zbýlých 49,2 % připadá na vrchních 20 % obyvatel. Podle posledních údajů žije na území Evropy 747 000 000 lidí²³, přičemž dospělou populaci tvoří cca 75 % obyvatel²⁴, tedy 560 250 000 lidí. Po převedení procent tak tedy vychází, že 49,2 % celkových příjmů Evropy připadá na 112 050 000 lidí a zbylých 50,8 % na zbývajících 448 200 000 lidí. Průměrný roční příjem na dospělého člověka v Evropě činí \$43 542.²⁵ Při použití stejné metodiky jako v kapitole 3.2.1 tedy zjistíme, že vrchních 20 %, se těší průměrnému ročnímu příjmu ve výši cca $\frac{49}{20}$ průměru neboli \$106 677, zatímco zbylých 80 % pouze $\frac{51}{80}$ průměrného příjmu, tedy \$27 758 což je prakticky čtvrtina příjmů vrchních 20 %.

Porovnávání křivek

Lorenzovy křivky je možné v určitém případě porovnávat a sice tzv. dominantní křivky. Křivky je možné porovnávat díky tomu, že ukazují podílové rozložení příjmů a neberou tak v potaz celkovou sumu příjmů, což nám umožňuje porovnávat regiony s rozdílnými celkovými příjmy. O dominantci hovoříme v případě, že například porovnááme dvě křivky ze dvou různých regionů. Ta z křivek, která je méně konvexní, a tedy více podobná křivce ekvidistribuční, je označována jako dominantní, a tím pádem se také jedná o region s menší nerovností. Problém však nastává, pokud se dané křivky protnou. V takovém případě nelze jednoznačně říct, která z křivek je dominantní, a tudíž se v takovém případě nedozvíme, ve kterém regionu je nerovnost menší. Zde však vstupuje do popředí Giniho koeficient, jež je přímo závislý na Lorenzových křivkách, a který nám díky své povaze umožňuje dané regiony porovnávat i v případě, že se Lorenzovi křivky protínají.²⁶

3.2.2 Giniho koeficient

Giniho koeficient je přímo vázaný na Lorenzovu křivku. Jedná se vlastně o poměr plochy mezi ekvidistribuční a Lorenzovou křivkou v čitateli a celkovou plochou pod

²³ *Europe Population*. Worldometer.org [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.worldometers.info/world-population/europe-population/>

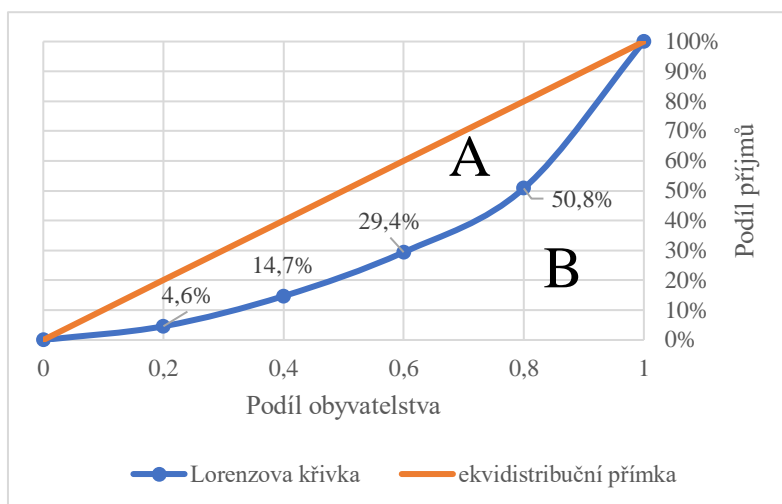
²⁴ *Proportion of selected age groups of world population in 2019, by region*. Statista.com [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/265759/world-population-by-age-and-region/>

²⁵ *Average national income per adult*. World Inequality database [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://wid.world/world/#apinc_pOp100_992_j/US;FR;DE;CN;ZA;GB;WO;QE/last/us/k/p/yearly/a/false/0/75000/curve/false/region

²⁶ GIOVANNI BELLÙ, Lorenzo. *Charting Income Inequality The Lorenz Curve* [online]. 2005 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-am391e.pdf>

ekvidistribuční křivkou. Giniho koeficient tak nabývá hodnot mezi 0 až 1, přičemž 0 značí absolutní rovnost neboli že všichni mají stejný příjem a 1 značí absolutní nerovnost, tedy že jeden člověk má 100 % podíl na celkových příjmech a zbytek nemá nic. Abychom mohli tento koeficient spočítat je třeba rozdělit graf s Lorenzovou křivkou na dvě hlavní části, viz graf 2.

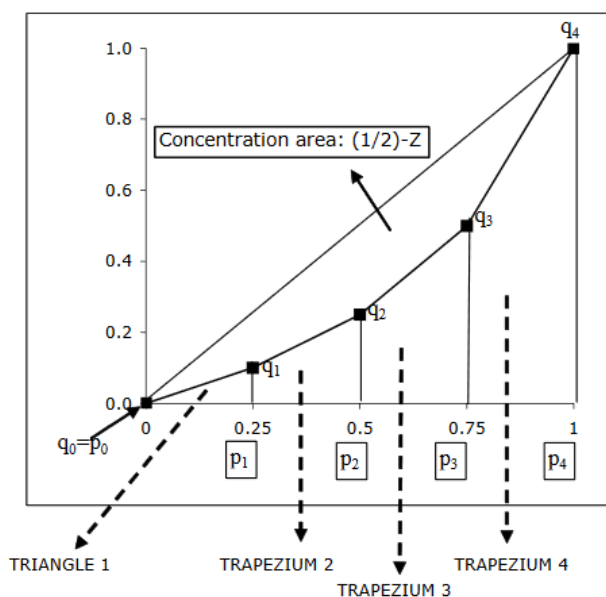
Graf 2: Jednotlivé plochy Lorenzovy křivky

Zdroj: WID, vlastní zpracování

A nám značí oblast koncentrace a B oblast maximální koncentrace. Účelem Giniho koeficientu je pak spočítat podíl oblasti A na celkové ploše A a B, což odpovídá rovnici že tedy $G = \frac{A}{A+B}$. Jelikož graf Lorenzovy křivky nám vždy tvoří s ekvidistribuční křivkou trojúhelník jehož odvěsny mají po převedení procent na čísla vždy délku strany 1, zjistíme tedy, že jmenovatel Giniho koeficientu, tedy $A+B$ je vždy rovno $\frac{1}{2}$. Rovnici pak tedy můžeme zapsat jako $G = \frac{A}{0,5}$. Nyní je tedy nutno spočítat plochu A, k čemuž potřebujeme nejprve spočítat plochu B. Nejprve je třeba rozdělit plochu B na jednotlivé části viz. Obrázek 3.

Obrázek 3: Rozdělení ploch pod křivkou

Zdroj: Giovanni, 2005

Malé q značí podíl příjmů a p značí podíl populace. Jak vidíme tak první část je trojúhelník (v obrázku označen jako TRIANGLE 1) a ostatní části jsou pravoúhlými lichoběžníky (TRAPEZIUM 2-4). Plochu pod Lorenzonvou křivkou, dále označováno jako Z , prvního trojúhelníku lze tedy spočítat jako

$$Z_1 = \frac{p_1 * q_1}{2}.$$

Plochu jednotlivých lichoběžníků pak spočteme jako

$$Z_i = \frac{(q_i + q_{i-1}) * (p_i - p_{i-1})}{2}$$

a následně jednotlivé plochy posčítáme pro celkovou plochu B , což můžeme zapsat jako

$$B = \frac{1}{2} \sum_i [(q_i + q_{i-1}) * (p_i - p_{i-1})].$$

Nyní tedy zbývá pouze odečíst plochu B od celkové P , která je rovna 0,5 abychom zjistili velikost plochy A . Výslednou rovnicí tedy je že $A = 0,5 - B$ čili Giniho koeficient je roven

$$G = \frac{\frac{1}{2} - B}{\frac{1}{2}}$$

To lze dále rozepsat na

$$G = \frac{\frac{1}{2} - \frac{1}{2} \sum_i [(q_i + q_{i-1}) * (p_i - p_{i-1})]}{\frac{1}{2}}$$

což lze zkrátit na

$$G = 1 - \sum_i [(q_i + q_{i-1}) * (p_i - p_{i-1})] \text{ neboli } G = 1 - 2Z$$

Pro Lorenzovu křivku Evropy viz. graf 1 tak vychází Giniho koeficient $G = 0,4$ což můžeme označit jako střední míru nerovnosti. Nejvyšší hodnoty dosahuje Giniho index pro oblast jižní Afriky a sice $G = 0,63$ ²⁷.

Z vzorce je také patrné proč při úplné rovnosti je Giniho koeficient 0 a při úplné nerovnosti 1. V případě úplné rovnosti totiž bude Lorenzova křivka shodná s ekvidistribuční přímkou, a jelikož v rovnici Giniho koeficientu nám Z značí plochu pod Lorenzovou křivkou, tato plocha je rovna 0,5 a G se tedy rovná nule. Naopak v případě úplné rovnosti je Lorenzova křivka v pravém úhlu ve tvaru obráceného L a jelikož plocha Z je tedy v tomto případě nulová, vyjde nám Giniho koeficient roven jedné.

Díky Giniho koeficientu také můžeme porovnat regiony, jejichž porovnání nebylo předtím pouze pomocí Lorenzových křivek možné. Díky tomu, že v případě G počítáme poměr oblasti koncentrace na celkové ploše, tak nevádí, pokud se dané křivky protínají, jelikož nám stačí spočítat G pro jednotlivé regiony a ty pak mezi sebou následně porovnat. ²⁸

Ačkoliv je Giniho index lehce zjištělný ukazatel a umožňuje relativně snadno porovnat nerovnosti ve vybraných oblastech má i své omezení. V první řadě lze spolehlivě použít pouze v případech, kdy je Lorenzova křivka porovnávaných zemí sestavena na základě stejné definice příjmu. To znamená že pokud v jedné zemi budou podíly obyvatel na příjmech brány pouze jako podíly na příjmech z mezd a v zemi druhé budou podíly na příjmech celkových, tedy z mezd i kapitálu, dostaneme odlišné Giniho koeficienty a měření tak bude značně nepřesné. Je tedy vhodné vždy dbát při tvorbě Lorenzových křivek na stejnou definici příjmu ve zkoumaných oblastech. Dále také nezohledňuje distribuci příjmů

²⁷ *Income inequality and limitations of the gini index*. Human sciences research council [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.hsrb.ac.za/en/review/hsrb-review-november-2014/limitations-of-gini-index>

²⁸ GIOVANNI BELLÙ, Lorenzo. *Charting Income Inequality The Lorenz Curve* [online]. 2005 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-am391e.pdf>

mezi obyvatele. V zemi kde 50 % obyvatel nemá žádný příjem a zbylých 50 % lidí má rovnoměrný příjem, bude $Z=0,25$ a G tedy 0,5. To stejné však platí i o zemi, kde na 75 % obyvatel připadá 25 % příjmů a na zbylých 25 % tak případně zbylých 75 % příjmů. I zde je $Z=0,25$ a $G=0,5$. Případ první země je však mnohem horší, protože celá polovina obyvatel nemá příjem. Dále také nebere v potaz demografii obyvatel dané země, a tudíž země s vysokým podílem důchodců či studentů budou mít vysoké hodnoty nerovnosti.²⁹

3.2.3 Poměr palma

Poměrový ukazatel příjmové nerovnosti Palma je jedním z novějších ukazatelů představený Alexem Cobhamem a Andy Sumnerem v roce 2013. Důvodem jeho vzniku byla převážně problematika Giniho koeficientu, který podle autorů měří sice obecnou nerovnost, ale nezaměřuje se na ty části populace, kde je nerovnost nejvyšší, a tedy na spodní a vrchní hranici příjmů. Poměr Palma se tedy zaměřuje na tyto dvě oblasti, a to konkrétně rozdělením společnosti na tři části – vrchních 10 %, prostředních 50 % a spodních 40 %. Právě mezi vrchními 10 % a spodními 40 % populace je nerovnost nejvyšší a Palma se tak spočítá jako

$$Palma = \frac{\text{Podíl top 10 \% na celkových příjmech}}{\text{Podíl spodních 40 \% na celkových příjmech}}$$

Pro Evropu by se tak jednalo o $Palma = \frac{0,338}{0,147} \cong 2,2$. Důvodem proč se tento způsob měření nezabývá tzv. střední třídou, tedy prostředními 50 % obyvatel je z toho důvodu, že ve většině případech je podíl této části populace na celkových příjmech roven přibližně 50 % a není tak podstatným v ukazování nerovnosti.³⁰

3.2.4 Ostatní poměrové ukazatele

Poměrový ukazatel Palma je pouze jeden z mnoha poměrových ukazatelů. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, zkráceně OECD, dále používá ještě tři poměrové ukazatele a sice P50/P10, P90/P10 a P90/P50. První z nich měří poměr podílu na příjmech mediánu, tedy prostředních deseti procent neboli 5. decilu ku prvnímu decilu tedy

²⁹ Income inequality and limitations of the gini index. *Human sciences research council* [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.hsrc.ac.za/en/review/hsrc-review-november-2014/limitations-of-gini-index>

³⁰ *Inequality Measurement Development Issues No. 2*. UN [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_dev_issues/dsp_policy_02.pdf

nejchudším deseti procentům. Druhý ukazatel místo mediánu používá v čitateli podíl na příjmech nejbohatších 10 % ku spodním 10 % a poslední ukazatel měří podíl vrchního decilu vůči mediánu. OSN ve svých zprávách o lidském rozvoji používá poměr 20/20 neboli podíl průměrného příjmu nejbohatších 20 % ku příjmu nejchudších 20 %.³¹

³¹ Inequality Measurement Development Issues No. 2. *UN* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_dev_issues/dsp_policy_02.pdf

3.3 Příčiny příjmové nerovnosti

Příčin příjmové nerovnosti existuje hned několik. Mezi jednu z nejhlavnějších patří vzdělání, dále pak technologický pokrok, dědictví, jak je zmíněno v kapitole o dědictví kapitálu, politika dané země a demografické rozložení obyvatel³².

3.3.1 Vzdělání

Piketty uvádí³³, že v téměř všech vyspělých zemích je základní a středoškolské vzdělání dostupné zdarma pro všechny. Problém však nastává u vzdělání vysokoškolského. Nejvýraznější je tento problém ve Spojených státech amerických a v menší míře i ve Velké Británii. Vysokoškolské vzdělání totiž poskytuje absolventovi možnost nalezení lepší práce, případně vyšší mzdy, než kterou disponuje průměrný pracovník se středoškolským vzděláním. Piketty dále uvádí, že poměr vysokoškolských titulů získaný dětmi z rodin patřících do spodních dvou kvartilů příjmové hierarchie několik posledních dekad stagnoval v rozmezí 10-20 %, zatímco u dětí z rodin, jež patří do vrchního kvartilu vzrostl poměr získaných titulů ze 40 na 80 % což tedy jinými slovy dokazuje že příjem je téměř perfektním prediktorem co se dostupnosti vzdělání týče. Piketty také odhaduje že průměrný příjem rodin jejichž potomci studují na Harvardu se pohybuje okolo \$450 000 což je příjem vrchních dvou centilů v příjmové hierarchii USA. Nedostupnost dobrého vysokoškolského vzdělání pro širší okruh populace tak v těchto zemích má za následek prohlubování nerovnosti.

3.3.2 Technologický pokrok

Během 20. a 21. století došlo k ve vyspělých zemích k výraznému pokroku co se technologií týče. To však dále prohloubilo hlavně mzdovou nerovnost mezi obyvatelstvem s vysokoškolským nebo vyšším vzděláním vůči méně vzdělanému obyvatelstvu. Hlavním důvodem byla automatizace jednotlivých pracovních míst jakožto i vyšší potřebná kvalifikace pro vykonávání různých pozic. Podle dat OECD se technologický pokrok za

³² DABLA-NORRIS, Era, Kalpana KOCHHAR a Frantisek RICKA. *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>

³³ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, s. 339-340

posledních 25 let podílel na rozdílu v příjmech vrchního a spodního decilu obyvatel OECD zemí až z jedné třetiny³⁴.

3.3.3 Vliv politiky na příjmovou nerovnost

Politika daného regionu se vždy také podílí na příjmové nerovnosti. To také souvisí s vyspělostí dané země. Ve většině vyspělých zemích nalezneme demokracii, zatímco ve většině rozvojových zemí, kde jsou příjmové nerovnosti nejvyšší nalezneme autoritářské či opresivní režimy.³⁵ Vysoká míra nerovnosti v rozvojových zemích však také souvisí právě s rozvojem dané země. Miles Simpson³⁶ se ve svém článku odkazuje na Simona Kuznetse a jeho článek kvantitativních aspektů ekonomického růstu, kde tvrdí, že v první části ekonomického růstu nerovnost prudce narůstá dokud nedosáhne svého vrcholu. To je způsobeno tím, že bohatší části obyvatel akumulují své bohatství rychleji než chudá část populace. Jelikož zde dochází k rapidnímu růstu sekundárního sektoru a postupné urbanizaci, chudá část obyvatel tj. farmáři a rolníci tak nepocítují ekonomický růst na svých příjmech. To se však mění jakmile se země dostane do druhé fáze, jelikož s rozvojem sekundárního sektoru a tedy průmyslu, roste poptávka pro manuální práci, což výrazně přispívá ke snížení nerovnosti, jelikož chudá část obyvatel tak nemá výrazné problémy najít zaměstnání a dosahuje tak vyšších příjmů což motivuje tuto skupinu lidí dále investovat a šetřit.

3.3.4 Demografie obyvatel

Demografické rozložení obyvatelstva také hraje důležitou roli pokud jde o příjmovou nerovnost. Jedním z hlavních problémů je stále se zvyšující délka života a stárnutí obyvatelstva. Obyvatelé důchodového věku jsou totiž stejně jako mladí lidé do 24 let nejvíce náchylní k chudobě s tím, že lidé nad 75 let patří do nejhroženější skupiny. Podle zpráv Evropské komise se odhaduje, že do roku 2030 bude v Evropě až 23,5 % lidí starších 65 let. Růst podílu starších obyvatel se postupně zvyšuje jednak z důvodu větší délky života a také snižování porodnosti. Průměrný počet porozených dětí na byl v roce 1970 2,1 zatímco v roce 2009 již pouze 1,6. Nižší porodnost je převážně způsobena vysokými náklady na dítě a také

³⁴ *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*. IMF [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>

³⁵ MULLER, Edward. *Income Inequality, Regime Repressiveness, and Political Violence* [online]. s. 47-61 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2095339?read-now=1&seq=5#page_scan_tab_contents

³⁶ SIMPSON, Miles. *Political Rights and Income Inequality: A Cross-National Test* [online]. s. 682-693 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2095864?seq=1>

tím, že v dnešní době většina žen dává přednost kariéře a vzdělání. Zvyšující se počet stárnoucích obyvatel tak představuje problém hlavně z hlediska penzí, jež je tak třeba dále zvyšovat což je však při současném vývoji dlouhodobě neudržitelné.³⁷

Dále se také mění struktura domácností. Kromě vysoké rozvodovosti se také postupně zvyšuje věk, kdy lidé mají děti. Roste také množství případů svobodných rodičů s dětmi což jsou právě skupiny ohroženy chudobou. Do této skupiny patří převážně matky samoživitelky, jež mají často problém najít zaměstnání, zatímco se starají o dítě. Na riziko chudoby má také vliv počet dětí v rodině. Podíl rodin, které se nachází v chudobě je dvojnásobný u rodin se třemi a více dětmi oproti rodinám pouze se dvěma dětmi.³⁸

Podstatnou podíl na příjmové nerovnosti má také migrace. Migranti, převážně z rozvojových zemí, většinou končí u manuálních nebo nenáročných prací čímž se ocitají ve spodních příjmových decilech prakticky na hranici chudoby. Problémem je také začlenění do společnosti což se projevuje na vyšší míře nezaměstnanosti avšak to se mění s dobou strávenou v dané zemi. Větší naději na lepší pracovní uplatnění a život pak mají migranti druhé generace, tedy potomci imigrantů, kteří se již v dané zemi narodí a jejich proces začlenění je tak podstatně jednodušší³⁹.

3.4 Důsledky příjmové nerovnosti

Příjmová nerovnost vcelku razantně ovlivňuje společnost v níž žijeme. Čím je nerovnost mezi obyvatelstvem vyšší, tím závažnější jsou její důsledky, které mohou být jak ekonomického charakteru tak i sociálního či politického.

3.4.1 Sociální důsledky

Mezi hlavní sociální důsledky příjmové nerovnosti patří zvýšená kriminalita. Podle studie deníku pro kriminální spravedlnost⁴⁰, segregace a příjmová nerovnost mezi obyvateli velký podíl na celkové míře kriminality. Další studie pak naznačují, že lidé ze skupin nejvíce

³⁷ *DEMOGRAPHY AND INEQUALITY: How Europe's changing population will impact on income inequality*. European Commission, 2013. s. 7-11

³⁸ *DEMOGRAPHY AND INEQUALITY: How Europe's changing population will impact on income inequality*. European Commission, 2013. s. 13-23

³⁹ *DEMOGRAPHY AND INEQUALITY: How Europe's changing population will impact on income inequality*. European Commission, 2013. s. 24-28

⁴⁰ STOLZENBERG Lisa, EITLE, David a D'ALESSIO, J. Stewart. *Race, economic inequality, and violent crime* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.hoplophobia.info/wp-content/uploads/2015/08/2006-Race-and-Interracial-Violent-Crime.pdf>

trpící příjmovou nerovností, tedy převážně spodních 40 %, jsou více náchylní ke kriminalitě v důsledku jejich ekonomického postavení ve společnosti. Dalším možným vysvětlením růstu kriminality v důsledku nerovnosti je množství peněz utrácené za policejní oddělení. Většina bohatých lidí totiž žije v oddělených rezidencích či čtvrtích, které jsou tím pádem bohatší a mohou si tak zajistit vybavenější policejní oddělení a více příslušníků policejního sboru než je tomu u chudých čtvrtí. V těch je často policejní jednotka nedostatečná, hlavně co se týče velikosti sboru a udržet tak nízkou kriminalitu je velmi obtížné už jen z toho důvodu že právě u nižších příjmových skupin jež v těchto čtvrtích sídlí je kriminalita vysoká.

Příjmová nerovnost také nepřímo ovlivňuje celkové zdraví obyvatelstva. Nízkopříjmové domácnosti většinou pod hranicí chudoby často nemají přístup ke kvalitní lékařské péči, anebo si ji nemohou dovolit, což postupně vede k vyšší úmrtnosti a většímu množství nemocí. S případnou nemocí také klesá produktivita člověka jakožto pracovníka a je tudíž nízká šance se v takovéto situaci vůbec dostat nad hranici chudoby.⁴¹ Nedostupnost lékařské péče v závislosti na chudobě lze také vidět na příkladech různých zemí. Například v České republice, kde je kvalitní lékařská péče dostupná téměř pro všechny, Giniho koeficient je roven 0,26 dle Světové banky, a na hranici chudoby žije pouze 12,2 %, je průměrná délka života 79 let. Naproti tomu v Nigérii, kde pod hranicí chudoby žije 46 % obyvatel a Giniho koeficient je 0,43 je průměrná délka života 54 let.

3.4.2 Politické důsledky

Vysoká koncentrace bohatství také napomáhá bohatým skupinám lépe ovlivňovat politiku oproti skupinám s nízkými příjmy. Nízkopříjmové skupiny také mají mnohem horší přístup ke vzdělání což přispívá k politické nevzdělanosti a nezájmu o politiku. Největší problém je takto v zemích kde je financování politických stran a kandidátů soukromé. Takovýmto příkladem jsou například Spojené státy. Jelikož jednotlivý kandidáti musí svoje kampaně často financovat ze soukromých zdrojů, je pak tedy zřejmé, že lidé s vysokými příjmy, jež si mohou financování kandidáta dovolit na něj budou mít přímý vliv při prosazování různých návrhů. Politický kandidát se totiž většinou snaží vyjít svým dárcům vstříc jelikož prosazováním opačných zájmů riskuje ztrátu investorů.⁴²

⁴¹ BIRDSONG, Nicholas. *Consequences of economic inequality*. Seven pillars institute [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://sevenpillarsinstitute.org/consequences-economic-inequality/>

⁴² BIRDSONG, Nicholas. *Consequences of economic inequality*. Seven pillars institute [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://sevenpillarsinstitute.org/consequences-economic-inequality/>

Podle výzkumu Fredericka Solta zvyšuje vzdělání pravděpodobnost zájmu o politiku. U lidí s vyšším vzděláním je to v průměru o 25,7 % více než u lidí bez vyššího vzdělání. Zájem o politiku se také zvyšuje s věkem a dosahuje podle Solta svého vrcholu v 74 letech. Solt také dále uvádí, že se zvyšující se příjmovou nerovností klesá u téměř všech příjmových skupin pravděpodobnost diskusí na politické téma a probírání politiky obecně. To však neplatí pro vrchní kvantil, kde je změna zájmu o politiku s růstem nerovnosti prakticky nulová. Čím více tak roste nerovnost tím více roste také nezájem o politiku, jelikož chudá část obyvatelstva nemá na politiku takový vliv jako bohatší obyvatelé. To také přispívá k problémům korupce v zemích kde je vysoká koncentrace kapitálu, protože vysoké příjmy umožňují vrchním příjmovým skupinám ovlivňovat politiky či politické skupiny prostřednictvím peněz.⁴³

3.4.3 Ekonomické důsledky

Příjmová nerovnost má samozřejmě i ekonomické důsledky, zejména pak pokud se jedná o ekonomický růst země. Existují tři hlavní moderní a klasický přístup, které ukazují vliv příjmové nerovnosti.⁴⁴

Klasický přístup je podle Nicholase Kaldora, který popisuje jak může mít příjmová nerovnost kladný dopad na ekonomický růst. Počáteční vysoké příjmové nerovnosti dochází k vysoké tvorbě úspor, avšak největší podíl na tom mají bohatí občané, kteří mají v důsledku nerovnosti velký podíl na celkových příjmech oproti zbytku obyvatel. Tvorba úspor pak vede k vysoké akumulaci kapitálu což se ve výsledku projeví právě vysokým ekonomickým růstem.⁴⁵

První moderní přístup podle J. Benhabiba a A. Rustichiniho zase uvádí, že příjmová nerovnost vede k takzvanému rent-seekingu neboli dobývání renty, což je aktivita, při níž se jedinec či skupina snaží zvýšit svoje bohatství bez vlastního produktivního přínosu, tedy na úkor jiných. Může se tedy jednat o různé lobbystické snahy například vytvořit určité bariéry ve svém oboru podnikání jako jsou například licence. Pokud bude obtížné nebo nákladné

⁴³ SOLT, Frederick. *Economic Inequality and Democratic Political Engagement* [online]. s. 48-60 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/25193796?read-now=1&refreqid=excelsior%3A74e1bdae688ccabafd5c6f7f4e38c47a&seq=10#page_scan_tab_contents

⁴⁴ THORBECKE, Erik a Chutatong CHARUMILIND. *Economic Inequality and Its Socioeconomic Impact* [online]. 2002 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0305750X02000529>

⁴⁵ KALDOR, Nicholas. *Alternative theories of distribuion* [online]. S. 83-100 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2296292>

licenci získat, zisk v daném oboru se rozdělí mezi méně subjektů a dojde tak k obohacení určitých skupin, avšak bez přínosu pro ekonomický růst. Takovýto příklad je možné v současné době pozorovat ve Spojených státech, kde takovýto spor momentálně vedou Tabákové společnosti proti výrobcům elektronických cigaret. To má za následek menší zabezpečení vlastnických práv což se následně projeví nízkým ekonomickým růstem.⁴⁶

Druhým přístupem je podle A. Alesiniho a R. Perottiho je, že vysoká příjmová nerovnost způsobuje vypjatou situaci ve společnosti a politickou nestabilitu, což se projeví zvýšenou nejistotou obyvatel a nízkými investicemi. Díky nízkým investicím pak nedochází k nějak výrazné akumulaci kapitálu což má opět za následek nízký ekonomický růst.⁴⁷

Třetí přístup pracuje s politickými změnami společnosti a sice, že nerovnost se projeví u voleb. Podle teorému průměrného voliče dochází při hlasování, kde rozhoduje většina, k výstupu, který je nejpreferovanější právě průměrným voličem. Jelikož většina populace kromě vrchních decilů nemá z příjmové nerovnosti prakticky žádné benefity, bude vyžadovat větší přerozdělení bohatství. To má pak za následek vyšší zdanění což způsobí větší rozložení kapitálu a pomalejší ekonomický růst.⁴⁸

V roce 2000 přišel Oded Galor s takzvaným unifikovaným modelem. Tento model rozděluje ekonomický vývoj na dvě části. V počáteční fázi ekonomického vývoje napomáhá příjmová nerovnost k akceleraci ekonomického růstu, jak již zmiňoval Nicholas Kaldor. Galor však uvádí, že zatímco v počáteční fázi je primárním pohonem ekonomického růstu akumulace fyzického kapitálu, v pozdější fázi hrají hlavní roli investice do lidského kapitálu. Ta je však většinou nízká právě v důsledku ignorování lidského kapitálu a investic do kapitálu fyzického v první fázi a také kvůli nedokonalostem úvěrového trhu⁴⁹.

3.5 Navrhovaná řešení příjmové nerovnost

Jelikož příjmová nerovnost významně ovlivňuje životy lidí, mnoho ekonomů a organizací jež se jí zabývá předložili různá řešení. Například OECD ve své každoroční

⁴⁶ BENHABIB, Jess a Aldo RUSTICHINI. *Social conflict, growth and income distribution*. 1991, s. 40

⁴⁷ ALESINA, Alberto a PEROTTI Roberto. *Income distribution, political instability, and investment*. [online]. 1995 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00030-5](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00030-5)

⁴⁸ HENDERSON, David. *The Power of the Median Voter Theorem*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.econlib.org/archives/2017/10/the_power_of_th.html

⁴⁹ GALOR, Oded. *Income Distribution and the Process of Development*. [online]. 2000 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0014-2921\(99\)00039-2](https://doi.org/10.1016/S0014-2921(99)00039-2)

periodické publikaci *Reformy hospodářské politiky*⁵⁰ za rok 2012 popisuje několik případů jimiž je třeba se zabývat při řešení příjmové nerovnosti.

- Podpora politik zaměřených na vzdělání. Zvyšováním míry absolventů sekundárního a terciálního vzdělání, tedy středoškolského a vysokoškolského vzdělání, a také propagací a zvyšováním dostupnosti vzdělání široké veřejnosti je možné snižovat nerovnost.
- Dobře nastavená politika trhu práce a jím zabývajících se institucí také může napomoci snížení příjmové nerovnosti. Zvyšování minimální mzdy pomáhá vyrovnat podíly na příjmech, jelikož zvyšuje mzdové příjmy spodních příjmových skupin a zároveň nezvyšuje mzdy, v některých případech dokonce i snižuje, vysokopříjmových skupin obyvatel. Nesmí být však nastavena příliš vysoko jelikož to by mělo za následek propouštění a zvýšení nezaměstnanosti. Instituce a různé odbory pak mohou napomoci snížení nerovnosti kupříkladu ochranou zaměstnanců a dobře nastaveným zákoníkem práce.
- Odstraněním některých regulací trhu a zjednodušení přístupu na něj pak může pomoci k vytvoření nových pracovních míst a tím dále snížit příjmovou nerovnost.
- Další důležitou roli hrají transferové platby. U nich je však důležité jejich redistribuce mezi obyvatele. Je lepší, pokud jsou klidně transfery nižší, pokud však budou cíleny na potřebné obyvatele, než pokud má stát velké výdaje za transferové platby avšak špatně rozložené a zacílené.
- Roli ve snižování nerovnosti hrají také daně a jejich správné užití. Zatímco například daň z příjmu se řadí mezi progresivní daně, spotřební daň nebo daň z nemovitosti mají regresivní charakter. Snížením daní, ze kterých převážně benefítují vysokopříjmové skupiny, jako například odpočet úroků hypotéky na daních, lze dosáhnout snížení nerovnosti a zároveň omezení nástrojů daňových úniků.

Další možné řešení překládá Thomas Piketty ve své knize *Kapitál 21. století*. Jedná se o návrh globální progresivní daně na kapitál. V knize uvádí hned několik a sice například

⁵⁰ *Reducing income inequality while boosting economic growth: Can it be done?* OECD. [online] 2012 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economy/labour/49421421.pdf>

žádná daň na aktiva v celkové hodnotě do 1 000 000€, 1% daň na aktiva v hodnotě jednoho až pěti milionů eur a 2% daň na aktiva v hodnotě nad pět milionů eur. Další možností je ještě větší daň na mimořádně velká bohatství například 5 až 10 % na kapitál v hodnotě přes 1 miliardu eur. Jednalo by se tedy o progresivní roční daň, která je podle Pikettyho podobná progresivním daním na celkové bohatství platné v některých Evropských státech. Tyto státy však nedaní celková aktiva, ale pouze části což je většinou neefektivní. Je také důležité nastavit procento zdanění na relativně nízkou úroveň a to z toho důvodu, že pokud by daň byla příliš vysoká, například 25 %, nebylo by po pár letech co danit, jelikož ani nejbohatší lidé světa nedokážou svůj majetek tak rychle zhodnotit a tudíž by o něj v průběhu let přišli. Piketty však uvádí, že tento návrh je v současné době velmi utopistický, jelikož aby bylo možné takovouto daň zavést celosvětově, musely by také jednotlivé země mít kompletní přehled o veškerém vlastněném kapitálu svými občany. To je však v současnosti téměř nereálné, protože spousta bohatých lidí, tedy těch jež jsou hlavním předmětem tohoto návrhu, má většinu svých aktiv v daňových rájích nebo například zahraničních účtech které neposkytují údaje o svých klientech státům.⁵¹

Různé možnosti řešení předkládá ještě například Jared Bernstein, bývalý vrchní ekonom a bývalý poradce současného prezidenta Spojený států Joe Bidena, jež přikládá velkou váhu právě zaměstnanosti.⁵²

- V případě selhání soukromého sektoru ve vztahu ke schopnosti poskytovat pracovní místa, je to právě stát, kdo se musí zmocnit role zaměstnavatele.
- Stát by měl podporovat učňovské vzdělání, různá odvětvová školení a pracovní stáže.
- Snížení úlev na daních pro vysokopříjmové daňové poplatníky. Stát by měl uvalit malou daň na transakce na finančním trhu a zrušit úlevy na dani z dědictví pro již bohaté dědice.

Většina ekonomů se pak tedy shoduje na tom, že mezi hlavní zásady pro snižování příjmové nerovnosti patří podpora zaměstnanosti, zvyšování minimální mzdy, dostupnost vzdělávání široké veřejnosti a správné nastavení daní.

⁵¹ PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014, str. 368-369

⁵² *10 Solutions to Fight Economic Inequality*. Talkpoverty.org [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://talkpoverty.org/2015/06/10/solutions-economic-inequality/>

4 Historický vývoj nerovnosti ve vybraných zemích

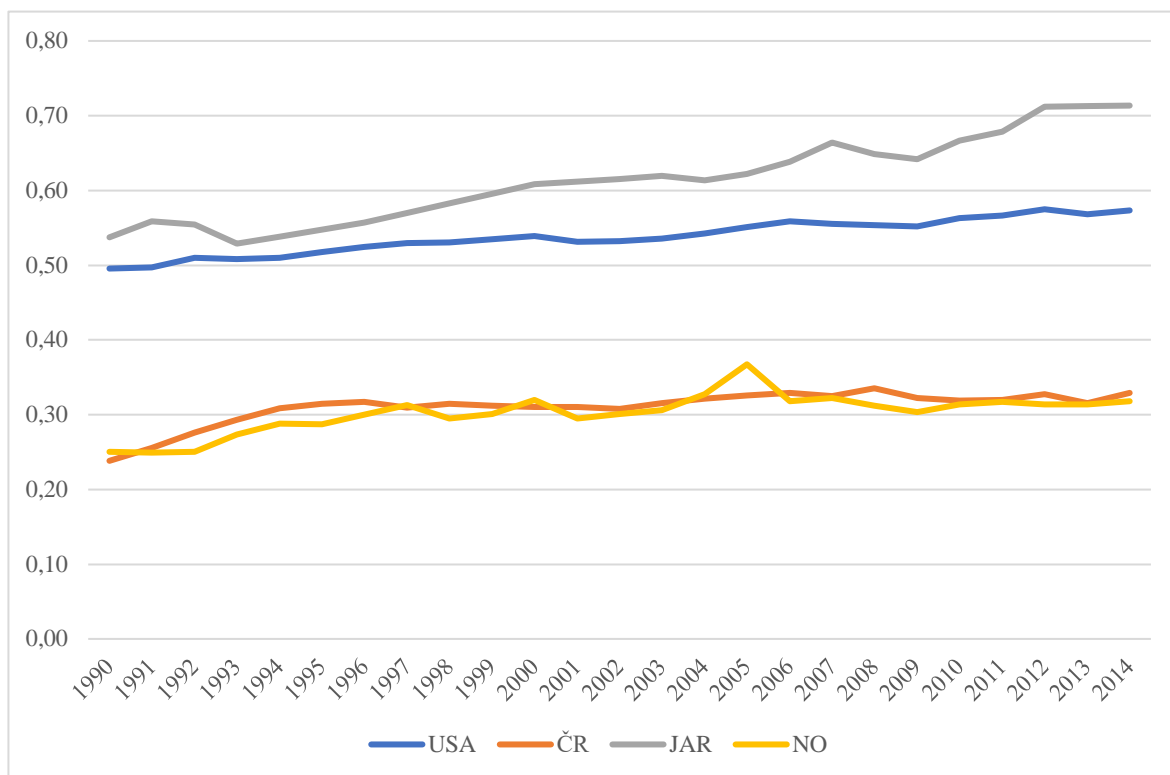
Tato kapitola sleduje historický vývoj příjmové nerovnosti v období let 1990 až 2014 v USA, České republice, Jihoafrické republice a Norsku. Vývoj je sledován pomocí Giniho koeficientu a poměru Palma. Údaje jsou spočteny na základě podílů jednotlivých decilů obyvatel daných zemí na celkových národních příjmech před zdaněním a transfery.

Tabulka 2: Giniho koeficient vybraných zemí

Gini	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
USA	0,50	0,50	0,51	0,51	0,51	0,52	0,52	0,53	0,53	0,53	0,54	0,53	0,53
ČR	0,24	0,26	0,28	0,29	0,31	0,31	0,32	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31
JAR	0,54	0,56	0,55	0,53	0,54	0,55	0,56	0,57	0,58	0,60	0,61	0,61	0,62
NO	0,25	0,25	0,25	0,27	0,29	0,29	0,30	0,31	0,29	0,30	0,32	0,29	0,30
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
USA	0,54	0,54	0,55	0,56	0,56	0,55	0,55	0,56	0,57	0,57	0,57	0,57	
ČR	0,32	0,32	0,33	0,33	0,32	0,34	0,32	0,32	0,32	0,33	0,32	0,33	
JAR	0,62	0,61	0,62	0,64	0,66	0,65	0,64	0,67	0,68	0,71	0,71	0,71	
NO	0,31	0,33	0,37	0,32	0,32	0,31	0,30	0,31	0,32	0,31	0,31	0,32	

Zdroj: WID, vlastní zpracování

Graf 3: Giniho koeficient vybraných zemí

Zdroj: WID, vlastní zpracování

Z grafu je patrný nárůst nerovnosti ve všech vybraných zemích s nejprudším nárůstem v Jihoafrické republice. Zatímco v České republice a Norsku vzrostl Giniho koeficient v období let 1993 až 2014 o 37,5 % a 28 % respektive, v USA vzrostl pouze o 14 %. Avšak v České republice a Norsku je znatelný nárůst Giniho koeficient hlavně v období let 1990 až 1994 a poté stagnuje prakticky stále na stejné hodnotě. Naproti tomu ve Spojených státech je růst nerovnosti stálý v průběhu celých 24 let. V Jihoafrické republice je pozorovaný růst nerovnosti z vybraných států nejstrmější. Ve sledovaném období vzrostla již vysoká nerovnost o 31 % a růst je patrný v celém období.

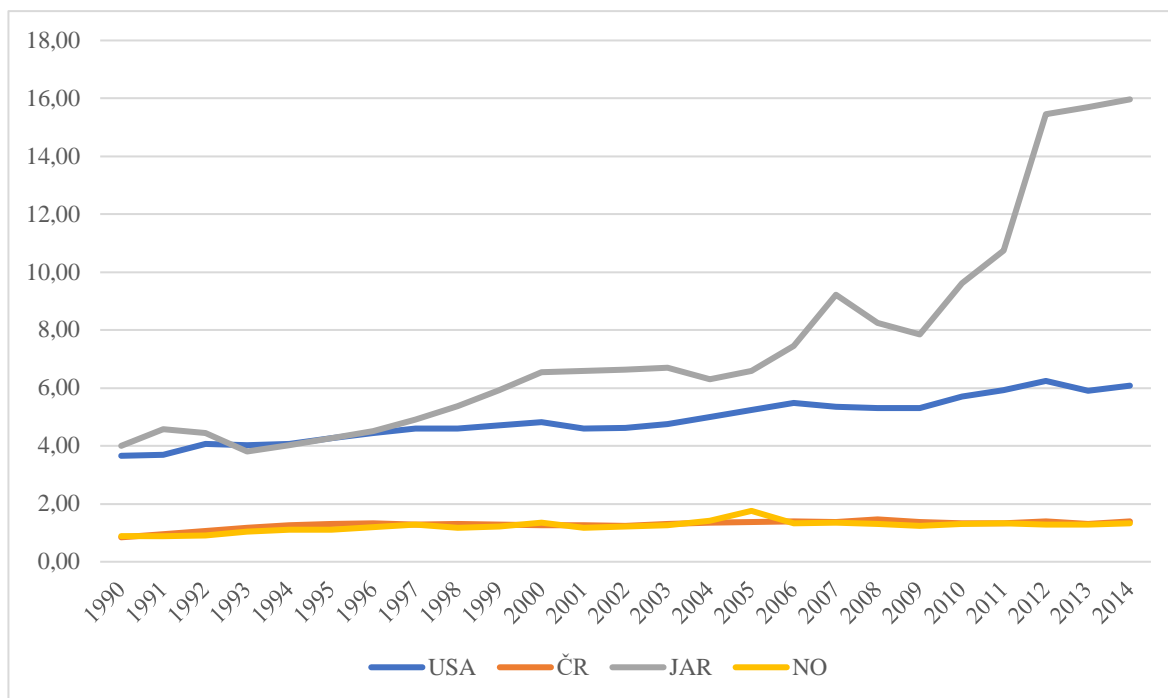
Druhým způsobem vyjádření nerovnosti v této kapitole je poměr Palma, který je vysvětlen v kapitole 3.2.3.

Tabulka 3: Poměr Palma vybraných států

Palma	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
USA	3,66	3,70	4,06	4,02	4,06	4,26	4,44	4,60	4,61	4,71	4,83	4,59	4,62
ČR	0,84	0,95	1,07	1,17	1,27	1,31	1,34	1,27	1,31	1,29	1,27	1,27	1,25
JAR	4,01	4,57	4,45	3,81	4,02	4,26	4,51	4,91	5,38	5,92	6,55	6,59	6,63
NO	0,88	0,88	0,91	1,03	1,12	1,11	1,20	1,28	1,16	1,21	1,35	1,17	1,23
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
USA	4,76	4,99	5,25	5,49	5,34	5,31	5,31	5,71	5,93	6,24	5,90	6,09	
ČR	1,30	1,34	1,38	1,39	1,37	1,46	1,36	1,33	1,34	1,40	1,31	1,40	
JAR	6,70	6,31	6,60	7,46	9,23	8,25	7,86	9,63	10,75	15,46	15,71	15,96	
NO	1,27	1,41	1,76	1,32	1,35	1,30	1,23	1,30	1,32	1,28	1,28	1,32	

Zdroj: WID, vlastní zpracování

Graf 4: Poměr Palma vybraných států

Zdroj: WID, vlastní zpracování

Na grafu je vidět stejný trend jako u Giniho koeficientu, a tedy že nerovnost v průběhu let roste. Nejvýznamnější je tento nárůst v Jihoafrické republice, kde podíl vrchního decilu na příjmech oproti spodním 40 % obyvatel se za 24 let zvýšil o téměř čtyřnásobek. V USA je za toto období nárůst ve výši 66 % stejně jako u České republiky a Norsku je pak nárůst roven 50 %. Zde je však důležité poznamenat, že zatímco v případě USA se jedná o zvýšení podílu na příjmech z necelého čtyřnásobku na šestnásobek, v České republice je vidět nárůst pouze z 0,8násobku na 1,4násobek příjmů a v Norsku je pak nárůst podílů ještě nižší.

Zde je však důležité opět poznamenat, že se jedná o data před zdaněním a transfery, což jsou položky, které úroveň nerovnosti ve většině případů výrazně sníží. Důvodem, proč jsou zde použita tato data, je absence dat ohledně podílů obyvatel na příjmech po zdanění a transferech v Jihoafrické republice. Rozdíl mezi Giniho koeficientem a Palma poměrem před a po zdanění pak ukazuje efektivnost státu ohledně nakládání s daněmi a redistribucí příjmů pomocí transferů. Například Giniho koeficient v USA po zdanění a transferech byl za rok 2014 roven 0,39 a poměr palma byl v témže roce roven 1,79. Ke snížení koeficientu a poměru dojde hlavně díky zdanění příjmů, které je procentuální a vyšší příjmové skupiny tak odvedou na dani větší objem peněz. Následně jsou vybrané peníze z daní, ať už daní z příjmů či například daní z nemovitosti, pomocí transferů redistribuovány mezi spodní příjmovou část obyvatel, a sice pomocí podpor v nezaměstnanosti, důchodů a dalších.

Jelikož cílovou skupinou transferů jsou lidé s nízkými příjmy, nezaměstnaní či lidé v nouzi, je ze své podstaty pokles u poměru Palma výraznější, než u Giniho koeficientu.

5 Příčiny vysoké či nízké příjmové nerovnosti ve vybraných státech

Následující kapitoly se zabývají hledáním možných příčin vysoké, případně nízké příjmové nerovnosti ve Spojených státech amerických, České republice, Norsku a Jihoafrické republice a následným porovnáním jednotlivých zemí. Pro nalezení možných příčin jsou v nadcházejících kapitolách zkoumány hlavní faktory ovlivňující nerovnost jako je například efektivnost státu v přerozdělování příjmů, dostupnost vzdělání, minimální mzda a další.

5.1 Spojené státy americké

V USA lze nalézt možných příčin hned několik. Patří mezi ně právě neefektivnost státu v roli snižovatele příjmové nerovnosti, náklady na vzdělání či výše minimální mzdy jak vysvětlují následující kapitoly.

5.1.1 Efektivnost daní a transferů USA

Každý stát může výrazně ovlivnit svoji nerovnost právě zdaněním příjmů a transferovými platbami. V případě USA však nerovnost roste i po zásahu státu na rozdíl například od České republiky. V tabulce 4 je vidět Giniho koeficient před zdaněním, po zdanění a následně i po transferech a zdanění.

Tabulka 4: Giniho koeficient před zdaněním, po a po zdanění a transferech USA

Gini	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Před zdaněním	0,54	0,55	0,56	0,56	0,55	0,55	0,56	0,57	0,57	0,57	0,57
Po daních	0,47	0,48	0,48	0,48	0,47	0,48	0,48	0,48	0,50	0,49	0,49
Po daních a TR	0,36	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,38	0,39	0,39	0,40	0,39

Zdroj: WID, OECD, vlastní zpracování

Z tabulky je patrný nárůst nerovnosti i po přerozdělení příjmů. Ve Spojených státech je daň z příjmů progresivní a v roce 2014 se pohybovala v rozmezí 10 až 39,6 %. V roce 2014 však spodních 80 % obyvatel patřilo do druhé nejnížší příjmové kategorie se zdaněním příjmů 15 % s průměrným hrubým příjmem \$24 014 a pokud uvažujeme pouze spodních 30 % celkových obyvatel tak zde byl průměrný příjem pouhých \$7000 hrubého a tudíž by se jednalo o nejnížší daňovou kategorii a to 10 %.

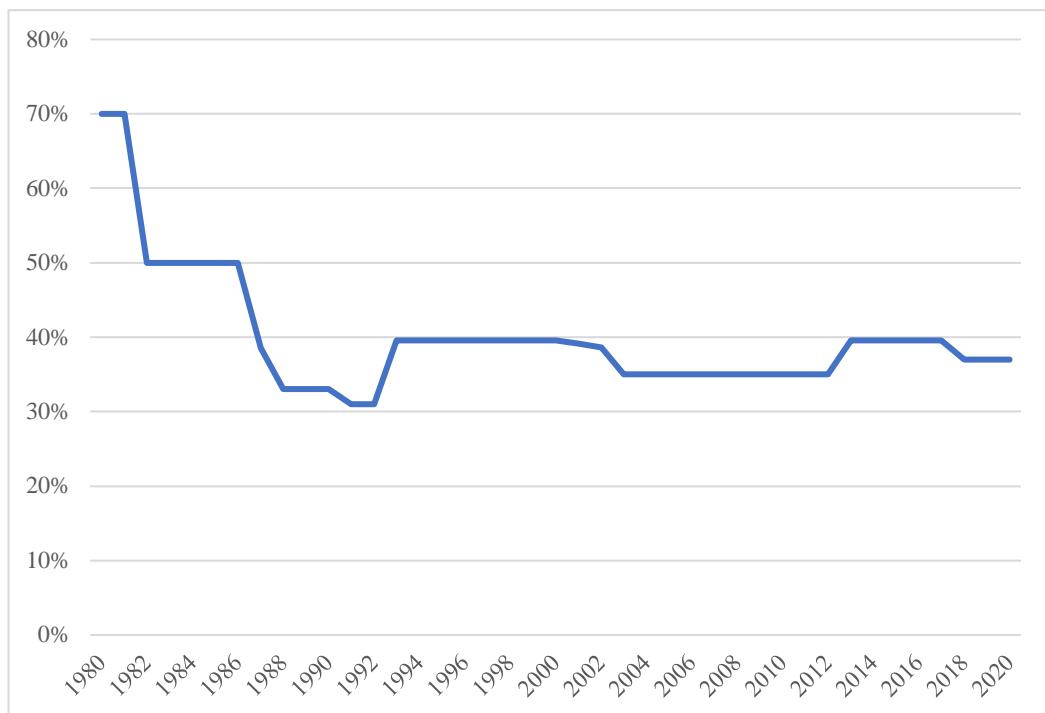
Jelikož tato spodní část obyvatel je nejvíce ovlivněna příjmovou nerovností a podle výše uvedeného platí nejnížší daň z příjmu a zároveň je největším beneficentem transferových plateb dalo by se očekávat v průběhu let postupné snižování nerovnosti, ke kterému však nedošlo.

Možná vysvětlení se zde nabízí dvě. Tím prvním je neefektivní rozdělení daňových skupin. Daň z příjmu je možné ve Spojených státech rozdělit do 4 kategorií podle způsobu přiznání příjmů kdy první dvě možnosti jsou pro manželské páry a druhé dvě možnosti pro svobodné osoby. V manželství je možnost přiznávat příjmy dohromady, anebo odděleně přičemž výběr první možnosti představuje výrazně nižší zdanění pro vysokopříjmové domácnosti, kde jeden z manželů má výrazně vyšší příjem než ten druhý. Pokud například uvažujeme domácnost kde jeden z manželů má příjem roven \$400 000 a druhý \$30 000, tak pokud by se rozhodli pro přiznání příjmů samostatně, tak by v roce 2014 zaplatili o \$17 430 více než v případě společného přiznání. V případě svobodných lidí či nemanželských párů kdy lidé jež splňují podmínky pro status hlavy rodiny platí na daních méně.

Ačkoliv bylo maximální zdanění 39,6 % vrchní příjmový decil se průměrně pohyboval v daňové skupině o dva řády níže a tedy na úrovni 33 % jelikož průměrný hrubý příjem této skupiny obyvatel byl v roce 2014 roven \$237 618.

Maximální daň z příjmu se také v průběhu let ve Spojených státech snižují jak je vidět na grafu 5.

Graf 5: Maximální výše zdanění příjmů v USA

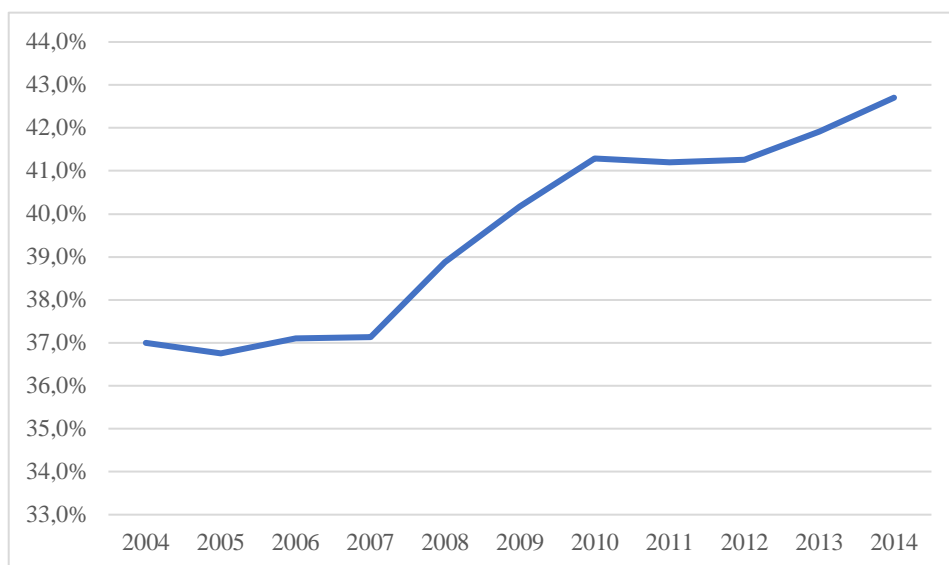

Zdroj: Taxfoundation, vlastní zpracování

Zatímco do roku 1981 byla nejvyšší daňová kategorie daněna 70 %, v letech 1982-1986 to bylo 50 % a v roce 1991 dokonce 31 %. Následně 39,6 % od roku 1993 do 2003 kde byl opět pokles a to na 35 %. To platilo do konce roku 2012 kde byla daň zvednuta na 39,6 % až do roku 2017 kdy stát opět maximální hranici snížil a to na 37 %.

Druhým možným vysvětlením rostoucí nerovnosti by mohly být neefektivní transferové platby. V letech 2004 až 2014 se zvýšil podíl transferových plateb na celkových výdajích vlády o 5,7 p. b. a celkový objem transferů vzrostl ze 1415,5 miliard dolarů na 2518,1 miliard dolarů což je o necelých 44 % více.

Graf 6: Podíl transferových plateb na celkových vládních výdajích USA

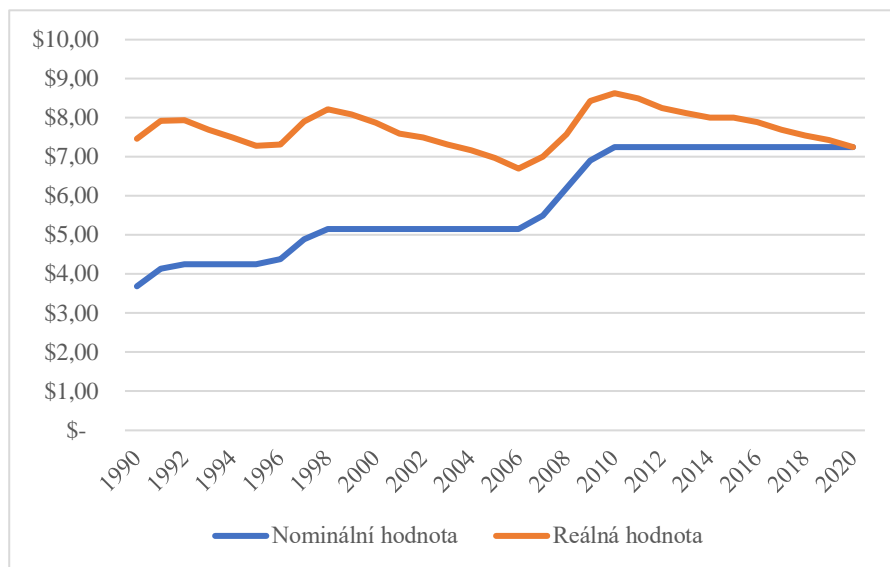
Zdroj: BEA, vlastní zpracování

Zvyšující se objem transferů a zároveň rostoucí příjmová nerovnost by tak mohli značit poměrně neefektivní distribuci transferových plateb a celkově nízkou efektivnost státu při snižování nerovnosti. To dokládá i postupný pokles procentuálního snížení Giniho koeficientu zásluhou státu, kdy v roce 2004 se podařilo daněmi a transfery snížit koeficient o 23,8 % zatímco v roce 2014 to bylo 19,2 %.

5.1.2 Minimální mzda v USA

Další možnou příčinou rostoucí příjmové nerovnosti v USA je minimální mzda. Ta je ve Spojených státech upravena v každém státě zvlášť avšak nesmí být pod hranicí federální minimální mzdy, jež momentálně činí \$7,25. Zde je problémem růst minimální mzdy, pokud oddělíme její nominální hodnotu od hodnoty reálné, v průběhu let jak ukazuje graf 7.

Graf 7: Výše minimální hodinové mzdy v nominální hodnotě a cenách roku 2020

Zdroj: US department of labor, vlastní zpracování

Z grafu vyplývá, že ačkoliv stát nominální hodnotu minimální mzdy v průběhu let zvyšuje, z pohledu reálné hodnoty však průměrná hodnota minimální mzdy stagnuje či spíše klesá. Vláda Spojených států navyšuje federální minimální mzdu ve velice dlouhých intervalech, kdy například poslední zvýšení proběhlo před 10 lety. Navýšení minimální mzdy je také často velice podobné pouhé inflaci v daném období a jelikož poté není mzda nadále zvyšována, začne postupně opět ztrácet na hodnotě. To dokazuje i reálná hodnota minimální mzdy, kdy hodinová minimální mzda v nominální hodnotě \$3,69 v roce 1990 měla reálnou hodnotu \$7,47 v roce 2020 a tedy minimální mzda byla technicky vzato vyšší před 30 lety než dnes.

Je důležité zde podotknout, že většina států má nastavenou vlastní, vyšší hodinovou minimální mzdu než je ta federální avšak i zde je třeba brát v potaz výši životního minima v daných státech. Například ve státě Kalifornie je minimální mzda \$12. Životní minimum pro svobodného dospělého člověka žijícího samostatně je \$14,99 a to v případě, že nemá žádné děti. V případě svobodné matky či otce s jedním dítětem je životní minimum více než dvojnásobné a sice \$31,25 což je necelý trojnásobek minimální mzdy. Nedostatečnou výši minimální mzdy lze dokázat i ve vnitrozemních státech. Například ve státě Nebraska je minimální mzda rovna \$9 a životní minimum \$10,96 opět pro svobodného bezdětného člověka a \$24,11 pro samoživitele s jedním dítětem.⁵³

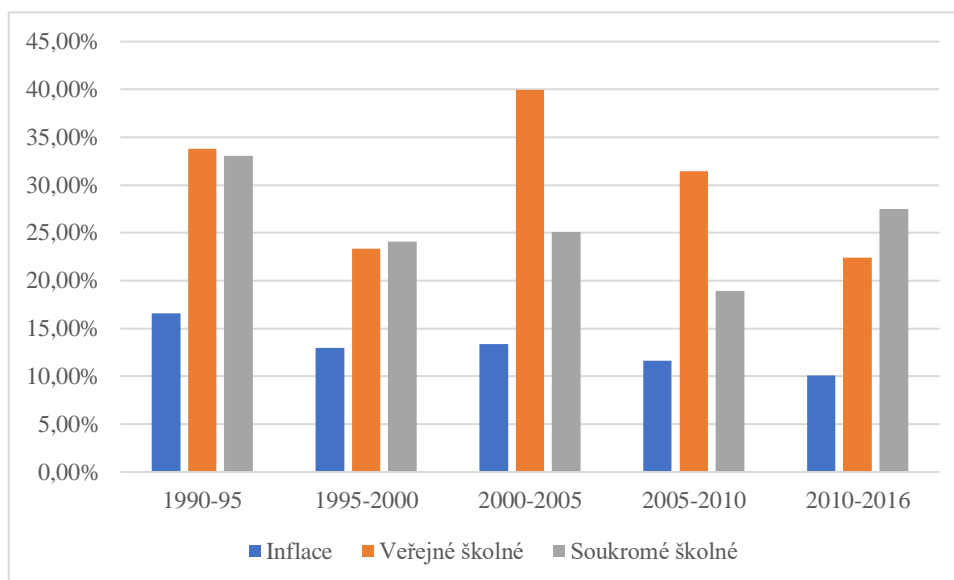
⁵³ MIT, *Living Wage calculation for California*. [online] 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://livingwage.mit.edu/states/06>

Nezájem státu o periodické zvyšování minimální mzdy jako například v České republice by tak mohlo být další z možných příčin rostoucí nerovnosti v USA. Z grafu 7 je však patrný určitý vzor navyšování minimální mzdy a je tudíž je velice pravděpodobné, že se minimální mzda v blízké době opět navýší. Pokud však opět proběhne jednotné navýšení na dlouhé časové období, inflace minimální mzdu opět znehodnotí.

5.1.3 Dostupnost vzdělání v USA

Vliv na vysokou příjmovou nerovnost může mít také dostupnost amerického školství. Na rozdíl od České republiky či Norska je zde školství zpoplatněno a to i u veřejných institucí. Hlavním problémem by zde mohl být prudký nárůst cen školného veřejných i soukromých institucí oproti inflaci, jak ukazuje graf 8.

Graf 8: Růst průměrných cen školného vysokých škol v porovnání s inflací

Zdroj: US Census, vlastní zpracování

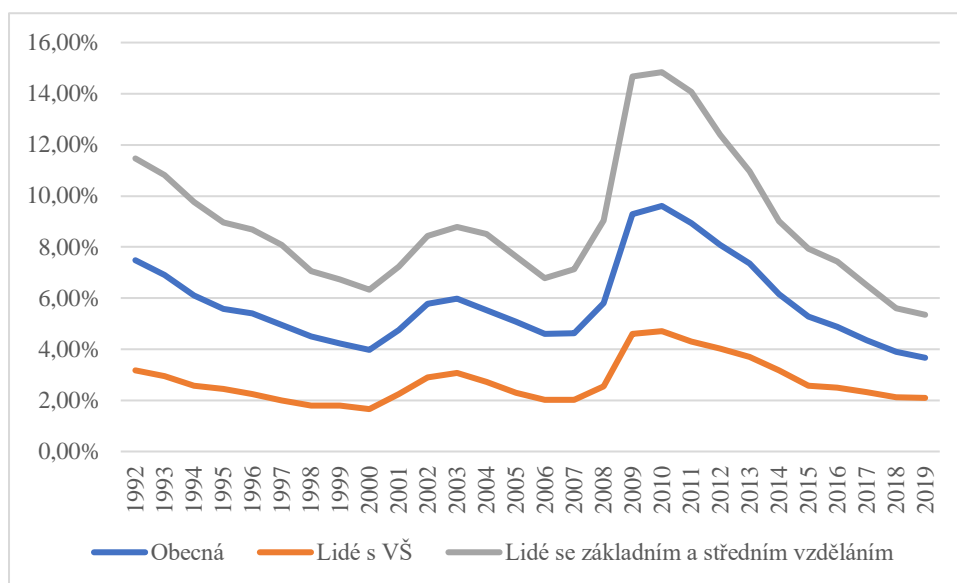
Zde je vidět, že růst výše školného je nepoměrný k růstu inflace a to často až dvojnásobně či trojnásobně v případě veřejných škol. Zatímco inflace vzrostla mezi lety 1990 až 2016 o 83,63 %, průměrná cena školného na veřejných vysokých školách vzrostla o 271,7 % a to z \$5 243 na \$19 488 a průměrná výše školného na soukromých vysokých školách vzrostla o 213,27 % a sice ze \$13 237 na \$41 468. I přes takto velký nárůst cen za školné však počet studentů stále roste a zatímco v roce 1990 studovalo na vysoké škole z části populace ve věku 18 až 24 let celkem 32 % této věkové skupiny, v roce 2016 to bylo již 40,4 %. Souměrně s tím však roste i průměrná výše zadlužení studentů, kdy v roce 1993

byl průměrný studentský dluh roven \$16 513 v cenách roku 2019 a v postupně se zvýšil až na \$29 900 v roce 2019.⁵⁴

Nárůst školného hlavně u veřejných škol však může znamenat problém hlavně pro studenty z rodin, které patří do nízkopříjmových skupin. Pro rodiny s nízkými příjmy a tedy cca spodních 40-60 % je tak bez stipendia či vysokého zadlužení prakticky nemožné studium na soukromých vysokých školách a vzhledem k růstu cen veřejných škol je možné očekávat buď pokles studentů či další nárůst zadlužení, přičemž obě možnosti negativně ovlivňují nízkopříjmové skupiny a prohlubují tak nadále nerovnost. To platí hlavně z toho důvodu, že hrozí, že lidé se spodních příjmových decilů se spíše rozhodnou pro ukončení studia po střední škole právě z důvodu vysokého školného či neochoty se zadlužit, čímž se však připraví o vyšší platy, jelikož průměrná mzda středoškoláků za rok 2017 činila \$38 145 oproti \$67 763 což byla v roce 2017 průměrná roční mzda lidí s Bakalářským titulem.

Mezi lidmi se středoškolským vzděláním také panuje vyšší nezaměstnanost než u lidí vysokoškolsky vzdělaných jak dokazuje graf 9.

Graf 9: Míra nezaměstnanosti v průběhu let podle vzdělání

Zdroj: US BLS, vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že lidé se základním či středoškolským vzděláním se potýkají s výrazně vyšší nezaměstnaností než lidé s vysokoškolským vzděláním. V období ekonomické krize jsou také nejvíce ohroženou skupinou co se týče propouštění zaměstnanců

⁵⁴ FARRINGTON, Robert. *Average Student Loan Debt By Year*. [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://thecollegeinvestor.com/32031/average-student-loan-debt-by-year/>

jak je vidět mezi lety 2008 a 2009, kdy u lidí s vysokoškolským vzděláním vzrostla nezaměstnanost v době krize o 3,48 p. b. zatímco u lidí bez vysokoškolského vzdělání to bylo 5,64 p. b.

Neúměrné zvedání cen školného by tak mohlo být další příčinou rostoucí nerovnosti ve Spojených státech, jelikož ztěžuje získání titulu pro nízkopříjmové rodiny, které si školné buď nemohou dovolit nebo se zadluží a pokud nevystudují prosperující obor či nenajdou dobře placenou práci, hrozí jim, že nebudou schopni dluh splácet a vystavují se tak riziku exekucí či vězení.

5.2 Česká republika

Oproti USA či Jihoafrické republice je příjmová nerovnost v České republice výrazně nižší. Ze zemí OECD se dokonce jedná o zemi s třetí nejnižší nerovností, kdy tou první je Slovenská republika a druhou zemí pak Slovinsko. Následující podkapitoly se snaží vysvětlit možné příčiny této nízké nerovnosti.

5.2.1 Efektivnost daní a transferů ČR

V ČR je jak již bylo zmíněno efektivita daní a transferů vyšší než v případě USA. V tabulce 5 je opět vidět Giniho koeficient před a po zásahu státu.

Tabulka 5: Giniho koeficient před zdaněním, po a po zdanění a transferech ČR

Gini	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Před zdaněním	0,32	0,33	0,33	0,32	0,34	0,32	0,32	0,32	0,33	0,32	0,33
Po zdanění	0,276	0,266	0,271	0,269	0,279	0,279	0,275	0,274	0,274	0,272	0,280
Po zdanění a TR	0,267	0,261	0,26	0,256	0,259	0,257	0,26	0,257	0,254	0,259	0,257

Zdroj: WID, OECD, vlastní zpracování

Z tabulky je patrné že státu se dlouhodobě daří nerovnost snižovat. Zatímco v případě Spojených států nerovnost v průběhu let rostla jak po zdanění tak i po následných transferových platbách, v České republice jsou výsledky odlišné. Po zdanění se sice nerovnost sníží, avšak podobně jako v případě USA z dlouhodobého hlediska roste. Po

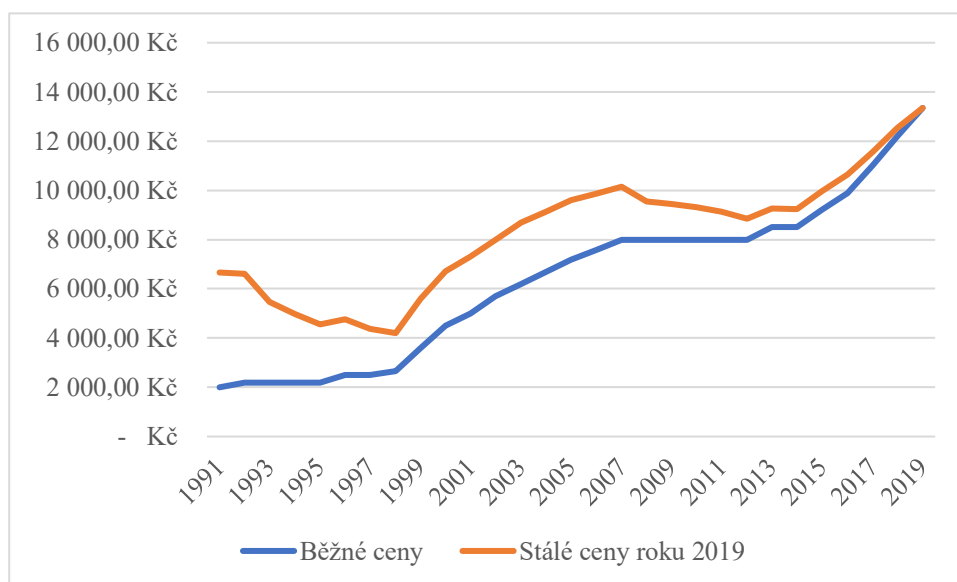
transferech obyvatelstvu se však daří nerovnost snižovat. Zároveň je zde vidět i postupné zvyšování efektivnosti transferů, kdy v roce 2004 se podařilo Giniho koeficient snížit o 3,3 %, zatímco v roce 2014 to bylo již 8,2 %.

Důvodem proč se Giniho koeficient snižuje až po transferových platbách a ne již po zdanění by v České republice mohlo být způsobeno absencí progresivní daně z příjmu. V ČR je totiž daň z příjmů fixní a to na úrovni 15 %. Existuje zde také ještě solidární daň ve výši 7 %, kterou poplatník odvádí v případě že jeho příjem překročí 48násobek průměrné roční mzdy. Ani v tomto případě se však nejedná o progresivní daň. Zatímco v USA lze tedy hovořit o neefektivnosti zdanění i transferů, v ČR se tento problém týká pouze daní. Díky transferům se České republice sice daří nerovnost snižovat avšak pokud začne v budoucnu efektivita transferů klesat, je zřejmé nerovnost poroste. Vhodné by tedy bylo aby stát zavedl daň příjmu progresivní a rozdělil tak jednotlivé daňové poplatníky do patřičných skupin podle příjmů.

5.2.2 Minimální mzda v ČR

V České republice je situace ohledně minimální mzdy podstatně lepší než ve Spojených státech jak dokazuje graf 10 a mohlo by se tak jednat o další důvod, proč je v tuzemsku nerovnost tak nízká.

Graf 10: Minimální měsíční mzda v ČR v běžných a stálých cenách

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

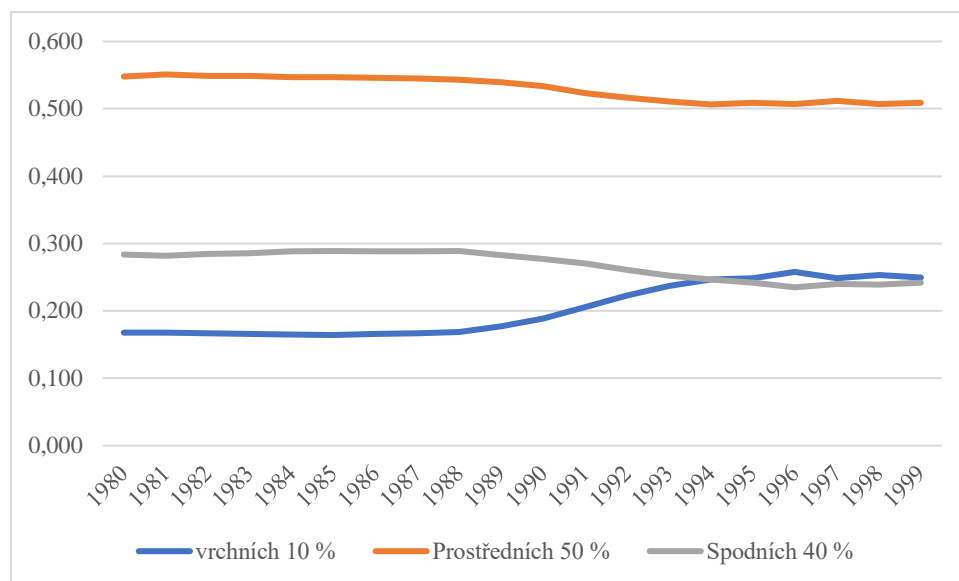
Z grafu je vidět, že na rozdíl od USA se v České republice mzda stále zvyšuje a to nad hranicí inflace. Zatímco v roce zavedení minimální mzdy a tedy 1991 byla minimální mzda

podle cen roku 2019 rovna 6 673 Kč, v loňském roce to činilo téměř přesný dvojnásobek a sice 13 350 Kč. V grafu jsou však také vidět období, kdy minimální mzda postupně ztrácela na hodnotě. Tím prvním je období let 1991 až 1998. Důvodem poklesu reálné hodnoty minimální mzdy zde byla především inflace. Ačkoliv stát v tomto období minimální mzdu zvyšoval a sice z původních 2 000 Kč v roce 1991 na 2 200 Kč od roku 1992 do 1995, následně na 2 500 Kč pro období 1996-1997 a nakonec na 2 650 Kč v roce 1998, nemohl překonat inflaci která v tomto období dosahovala průměrných hodnot 16,95 %. Nejvyšší míra inflace pak byla v roce 1991 a sice rekordních 56,6 %. Následně je na grafu patrný prudký růst hodnoty minimální mzdy, v tomto případě díky výraznému poklesu inflace a sice z původních 10,7 % v roce 1998 na 2,1 % v roce 1999, a zároveň také díky významnému navýšení minimální mzdy v následujících letech a to z 2 650 Kč na 3 600 v roce 1999, 4 500 Kč v roce 2000 a následném zvyšování v průměru o 500 korun za rok. Poté v roce 2007 nastala opět stagnace růstu a stát nenavýšoval minimální mzdu až do roku 2013, nejspíše z důvodu v té době probíhající krize.

5.2.3 Vliv socialistického režimu na příjmovou nerovnost v ČR

Na nízké úrovni příjmové nerovnosti v České republice měl také výrazný podíl vliv socialistický režim. Podrobná data pro toto období jsou ve světové databázi nerovnosti dostupná od roku 1980 a následující graf 11 ukazuje podíly na příjmech spodních 40 % obyvatel prostředních 50 % a vrchních 10 % a to v období let 1980-1989 a 1990-1999 pro porovnání vlivu přechodu od centrálně plánované ekonomiky a socialismu na kapitalistické tržní prostředí a demokracii.

Graf 11: Podíly jednotlivých částí obyvatel na celkových příjmech po zdanění

Zdroj: WID, vlastní zpracování

Z grafu a tabulky je vidět vliv přechodu k tržní ekonomice na příjmech jednotlivých skupin. Zatímco do roku 1989 v České republice panovala nízká až téměř žádná příjmová nerovnost kdy příjmy prostředních 50 % obyvatel se pohybovaly lehce nad úrovní 50 %, spodních 40 % obyvatel mělo na příjmech podíl necelých 30 % a na 10 % nejbohatších obyvatel připadalo necelých 20 % příjmů, od pádu socialismu je vidět nárůst nerovnosti a to mezi všemi třemi skupinami. Možných důvodů nízké příjmové nerovnosti za socialismu se nabízí hned několik. Tím prvním mohla být takzvaná nivelizace neboli vyrovnávání mezd. Za dob socialismu na rozdíl od dnešních dob byly příjmy daně progresivně a to podle zákona č.76/1952 Sb. o dani ze mzdy. Daň se pohybovala od 5 % při příjmech do 1 500 Kčs do 20 % při příjmech nad 12 000 Kčs. Daň byly také navyšovány či snižovány podle počtu dětí. Pro poplatníky bez dětí byla daň navýšena o 40 % pokud jejich příjem přesahoval 2 000 Kč a pro osoby vyživující jednu osobu byla daň navýšena o 20 % a to v případě, že jejich měsíční příjem přesáhl 2 500 Kčs. V případě že poplatníci vyživovali 3, 4 nebo 5 a více osob, byla jim naopak daň snížena a to o 15, 30 a 45 % v tomto pořadí. Zákon také snižoval daně samozivitelům, což jsou rizikové skupiny co se chudoby týče, jak již bylo zmíněno v kapitole 3.3.4 a to tak že na ně bylo pohlíženo jako kdyby vyživovali jednu osobu navíc a tudíž v případě jednoho dítěte měli daň v základní sazbě a v případě dvou a více již sníženou jak je uvedeno výše. U osob se mzdou přesahující 2 000 Kčs však nesměla být daň po snížení menší než 8 % a zároveň u osob se mzdou do 1 000 Kčs se daň nesrážela vůbec.

Stát také upravoval ceny výrobků a to nařízením vlády č. 136/1973, později pak č. 112/1985 Sb. o státním řízení v oblasti cen a vyhláškou č. 74/1969 Sb. o cenách. Díky celorepublikové kontrole maximálních a jednotných cen tak na trhu prakticky neexistovalo konkurenční prostředí.

Po pádu komunistického režimu lze v grafu vidět od roku 1990 do roku 1996 postupný nárůst nerovnosti a sice zvýšením podílu na příjmech pro vrchní decil a snížením pro zbytek obyvatel. Tento nárůst mohl být nejspíše způsoben hlavně postupnou deregulací ekonomiky v rámci přechodu k volnému trhu jako bylo zavedení zákona č. 526/1990 Sb. o cenách, jež zrušil předchozí nařízení vlády o státním řízení cen. Dále zde velký podíl měla také kuponová privatizace, jež proběhla v letech 1992 a 1994 a převážně zvedla podíly na příjmech právě vrchního decilu.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem by se tak dalo předpokládat, že snížení podílů na příjmech spodních 40 a prostředních 50 % a současné zvýšení podílu u vrchního decilu neznamenal snížení příjmů pro spodních 90 %, avšak pouze výrazné navýšení celkových národních příjmů díky privatizaci a deregulaci z nichž největší podíl získal právě vrchní příjmový decil.

5.3 Norsko

Norsko je vedle České republiky další zemí s výrazně nízkou úrovní příjmové nerovnosti a v pořadí OECD zemí jde o pátou zemi s nejnižší příjmovou nerovností. Opět lze zde nalézt možné příčiny nízké nerovnosti a to zejména díky daňovému systému.

5.3.1 Efektivnost daní a transferů Norska

Podobně jako v České republice se i Norsku daří vládním zásahem snižovat příjmovou nerovnost. Existují zde však určité odlišnosti na rozdíl od ČR jak ukazuje tabulka 6.

Tabulka 6: Giniho koeficient před zdaněním, po a po zdanění a transferech Norska

Gini	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Před zdaněním	0,327	0,367	0,318	0,322	0,312	0,304	0,314	0,317	0,314	0,313	0,318
Po zdanění	0,317	0,345	0,279	0,290	0,277	0,271	0,281	0,287	0,285	0,282	0,276
Po zdanění a TR	0,285	0,250	0,245	0,249	0,250	0,253	0,252	0,257

Zdroj: WID, OECD, vlastní zpracování

Z tabulky je zřejmá větší efektivnost daní, než transferů než jak tomu bylo u České republiky. Data pro roky 2005 až 2007 nejsou v databázi OECD dostupná avšak podle odhadu Světové banky se Giniho koeficient v těchto letech pohyboval okolo 0,306 v roce 2005, 0,264 v roce 2006 a pro rok 2007 pak 0,271. Důležitá data jsou zde však hlavně ta ostatní. Ačkoliv oproti rokům 2004 a 2005 se Norsku podařilo příjmovou nerovnost pomocí daní a transferů snížit, od roku 2008 je opět patrný pomalý nárůst nerovnosti.

Možnou příčinou by zde mohla být postupně méně efektivní redistribuce příjmů pomocí transferových plateb, jak naznačuje tabulka. V roce 2004 se podařilo Norsku transfery snížit Giniho koeficient po zdanění o 10,2 %, v roce 2014 to bylo pouze o 6,9 %. Zároveň je vidět prudký růst efektivnosti zdanění a to od roku 2006. V roce 2004 se podařilo daněmi snížit Giniho koeficient o pouhých 2,9 % oproti 13,2 % za rok 2014.

Důvodem rapidního zvýšení vlivu daní na snížení Giniho koeficientu byla daňová reforma v roce 2006. Součástí této reformy bylo i zavedení regulace označované jako tzv. akcionářský model. Pomocí této regulace byly uvaleny daně z příjmu z dividend a ostatních příjmů na zisku společností. Zároveň s tímto opatřením byla také zavedena daň na úroky z půjček pro firmy od soukromých osob, které by takto mohli obcházet daň uvalenou na dividendy.

Pro reformu daňového systému se vláda rozhodla hlavně z důvodu nepoměrného zdanění práce oproti kapitálu. Podle zprávy z roku 2010 o zhodnocení daňové reformy, jež proběhla v Norsku v roce 2006, bylo před reformou díky nevhodnému nastavení daní pro pracovníky a podnikatele mnohem výhodnější danit příjem jako příjem z kapitálu a nikoliv z práce.⁵⁵

Snížení daní na příjem z práce a současné zvýšení zdanění kapitálu tak pomohly mezi lety 2005 a 2006 k výraznému snížení příjmové nerovnosti.

Zatímco v průběhu let rostla efektivita daní z příjmu přispívající ke snížení nerovnosti, efektivita transferových plateb postupně klesala. V tabulce výše je tento rozdíl možné vidět při srovnání let 2008 a 2014. Giniho koeficient před zdaněním vzrostl, po zdanění je pak hodnota koeficientu nižší v případě roku 2014. Opačná situace je však v případě aplikace transferů na zdaněný příjem, kdy hodnota Giniho koeficientu v průběhu let stabilně rostla

⁵⁵ Government of Norway. *Evaluation of the 2006 Tax Reform*. [online] 2010 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: https://www.regjeringen.no/contentassets/4402291a902b4d129854f4fe447b56ce/en-gb/pdfs/stm201020110011000en_pdfs.pdf

s výjimkou roku 2009, kdy došlo ke snížení hodnoty Giniho koeficientu ve všech třech případech.

5.3.2 Minimální mzda v Norsku

V Norsku na rozdíl od USA nebo České republiky není zavedena plošná minimální mzda. Jednotlivé sektory určené vládou mají vlastní minimální mzdu podle praxe pracovníků jak ukazuje tabulka 7.

Tabulka 7: Současné minimální mzdy dle sektorů a kvalifikace v norských korunách 2019

Mzdy pracovníků	Kvalifikovaní	Nekvalifikovaní s praxí	Nekvalifikovaní	Pod 18 let
Stavební průmysl	209,7	196,5	188,4	126,5
Námořní průmysl	178,5	170,5	162,6	162,6
Zemědělství a zahradnictví	154,8	143	143	112,6
Úklid	187,6	187,6	187,6	139,6
Zpracování ryb	195,2	183,7	183,7	146,9
Elektrikáři	217,6	189,5	189,5	189,5
Nákladní doprava	175,9	175,9	175,9	nelze
Autobusová přeprava osob	158,3	158,3	158,3	nelze
Pohostinství a ubytování	167,9	167,9	167,9	110 až 134

Zdroj: Norský úřad inspekce práce, vlastní zpracování

Z tabulky je vidět, že ačkoliv v Norsku neexistuje minimální mzda pro všechny sektory, tak je zavedena pro ty nejméně výdělečné. Nenačteme zde tedy například finanční či IT sektory. Takto nastavené minimální mzdy tak mohou být důvodem nízké příjmové nerovnosti v Norsku. Hranice chudoby definovaná jako minimální čistý adekvátní příjem pro danou zemi je podle Eurostatu pro Norsko rovna 15 780 NOK.⁵⁶ Nejméně placeným sektorem pro pracovníky nad 18 let je dle tabulky výše zemědělství a zahradnictví a sice 143 NOK. Pokud uvažujeme průměrnou pracovní dobu, která v Norsku činí 37,5 hodin týdně, pak vychází hrubá měsíční mzda na cca 32 711 NOK. Po odečtení daní tak pracovníkovi zůstane přibližně 25 971 NOK což je výrazně nad hranicí chudoby.

⁵⁶ *At-risk-of-poverty threshold*. EU-SILC [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi014/default/table?lang=en>

Stát zde také na rozdíl od zemí jako je USA či Česká republika uvažuje minimální hodinovou mzdu i pro pracovníky mladší 18 let. Mladí lidé do 24 let patří společně s důchodci do skupin nejvíce ohrožených chudobou právě z důvodu nízkých příjmu a uzákonění minimální mzdy i pro občany pod 18 let tak může být jedním z faktorů nízké příjmové nerovnosti v Norsku.

Možným důvodem, proč minimální mzda zavedená v jednotlivých sektorech pomáhá k udržení nízké příjmové nerovnosti byl i původní důvod jejího zavedení. Tím je dle Norského úřadu pro inspekci práce hlavně zajištění dobrých pracovních podmínek pro osoby imigrující do Norska. Cílem zde bylo zajistit přistěhovalcům v Norsku platy podobné těm, které mají Norští obyvatelé. V mnohých zemích jsou totiž cizinci bráni jakožto levná pracovní síla, což má však negativní dopad na příjmovou nerovnost v dané zemi.

5.3.3 Vliv daňového systému Norska na příjmovou nerovnost

Vysoká progresivnost a míra zdanění by mohla být další možnou příčinou nízké příjmové nerovnosti v Norsku. Tabulka 8 ukazuje poměr daní ku HDP Norska v porovnání s USA.

Tabulka 8: Poměr daní ku HDP Norska a Spojených států

Poměr	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Norsko	42 %	42 %	42 %	42 %	42 %	43 %	43 %	42 %	41 %	41 %
USA	28 %	27 %	25 %	24 %	25 %	26 %	27 %	27 %	26 %	23 %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Norsko	42 %	42 %	42 %	40 %	39 %	39 %	39 %	39 %	39 %	
USA	23 %	24 %	24 %	26 %	26 %	26 %	26 %	27 %	24 %	

Zdroj: BEA, SSN, vlastní zpracování

Z tabulky je patrný výrazný rozdíl poměru daní u Norska a USA. Zatímco v případě Norska je poměr vysoký a drží stabilní hodnotu až do roku 2012, v případě USA je hodnota poměru dlouhodobě nízká s významným poklesem v době ekonomické krize. Důležité je poznamenat, že naopak Norsko si daný poměr udrželo i během ekonomické krize, kdy se zpravidla v důsledku zvýšené nezaměstnanosti zpomalí růst HDP a tím pádem dojde i ke snížení výběru daní což často významně sníží jejich poměr vůči HDP jak je vidět u USA. Poměr daní ku HDP nám zde značí hlavně jak velký objem peněz stát z ekonomiky pomocí daní vezme, aby jej mohl následně redistribuovat a tedy jestli se jedná spíše o stát sociální

či kapitalistický. Rozdíl v taxaci a péči státu o své občany je zde například v systému školství.

Veřejné vysoké školy v Norsku jsou pro studenty zdarma až na malý počáteční poplatek díky němuž mohou studenti využívat slevy na jízdné a další benefity. Výdaje vlády na vzdělání jsou také mnohem vyšší než v případě Spojených států, kdy v roce 2014 tyto výdaje podle Světové banky činily 7,68 % HDP v případě Norska a 4,9 % v případě USA.⁵⁷

Možnou příčinou nízké nerovnosti může být také daň z bohatství neboli majetku. Zatímco v USA tato daň zavedena není v Norsku je uvalena pokud čistá hodnota majetku dané osoby přesahuje 1,5 milionu norských korun což je přibližně 3,45 milionu Kč. Daň je v celkové hodnotě 0,85 % kdy 0,7 % je odvedeno místnímu regionu a zbylých 0,15 % státu. Tato daň je placena i pokud se majetek dané osoby nachází v zahraničí a vztahuje se na položky jako jsou nemovitosti, vlastněné akcie, úspory v bance a další. Existují zde však i výjimky v oceňování takového majetku, kdy například nemovitost sloužící jako trvalé bydliště je oceněna na 25 % své původní hodnoty, dále pak akcie, které se oceňují 80 % tržní hodnoty či společné účty manželů, které se ohodnocují na 75 % své původní hodnoty.

Kladný vliv daňového systému na příjmovou nerovnost může být také způsoben mírou zdanění příjmů. Nejnížší možná daň z příjmu je v Norsku 22 % pro příjmy do 180 000 NOK. Oproti Spojeným státům je tedy nejnížší možná sazba nižší avšak při maximálním možném zdanění je hranice pro tyto příjmy již na 999 550 NOK což je \$84 732. Lidé s těmito příjmy jsou však v USA zdaněni pouze 24 % oproti 38,2 % v Norsku.

5.4 Jihoafrická republika

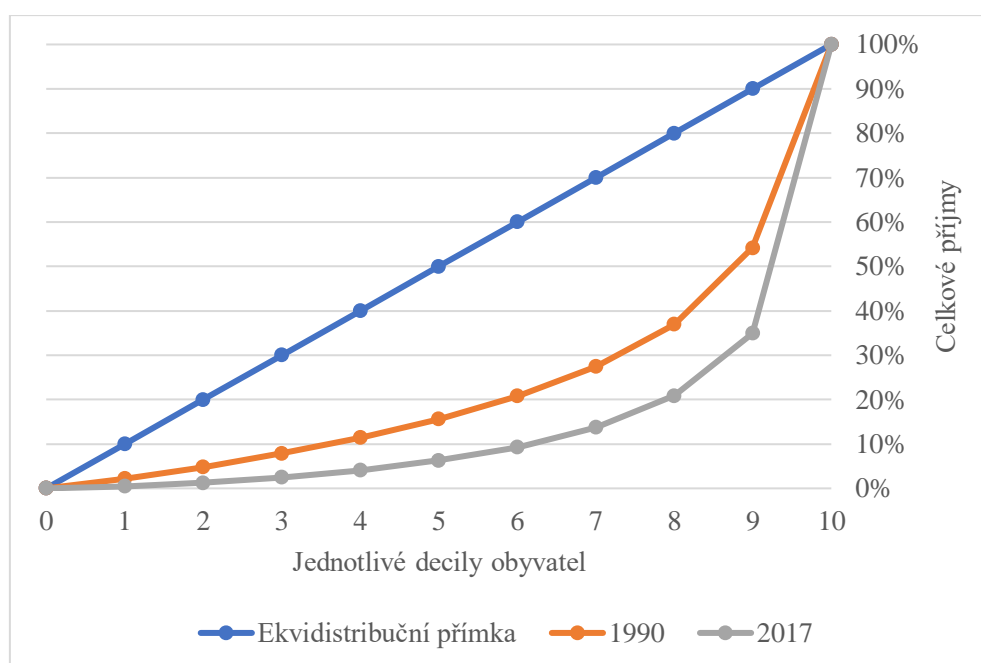
Jihoafrická republika je zemí s celosvětově nejvyšší příjmovou nerovností. Příjmová nerovnost v zemi nadále roste a to i přes snahy vlády nerovnost omezit. Jelikož příslušné úřady dané země nemají data ohledně zdanění a transferů, není zde možné analyzovat vliv daní a transferů na Giniho koeficient. Z tohoto důvodu je v následující kapitole porovnána Lorenzova křivka let 1990 a 2017, což je poslední období pro nějž jsou ve světové databázi nerovnosti dostupná data.

⁵⁷ *Government expenditure on education*. WB [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?locations=NO-US>

5.4.1 Změna příjmové nerovnosti Jihoafrické republiky 1990-2017

V roce 1990 začala v Jihoafrické republice jednání ohledně ukončení apartheidu. I po přechodu k demokratickému režimu však nerovnost v zemi vzrostla. Přechod k demokratickému režimu a tím pádem i volnějším trhu měl podobně jako v české republice za následek růst nerovnosti. Zvyšování nerovnosti a příjmů vrchního decilu se však v této zemi děje v mnohem větší míře, jak ukazuje graf 12.

Graf 12: Lorenzovy křivky pro Jihoafrickou republiku za rok 1990 a 2017

Zdroj: WID, vlastní zpracování

Z grafu je patrné zvýšení nerovnosti v důsledku růstu podílu na příjmech vrchního decilu. Vrchní příjmový decil je jediný, kterému se zvýšil podíl na příjmech. Zatímco v roce 1990 byl podíl na příjmech spodních 40 % obyvatel roven 11,4 %, v roce 2017 to bylo již pouhých 4,1 %. Podíly na příjmech se snížily i devátému příjmovému decilu, který je mnohdy považován za vysoko příjmový decil, jak je uvedeno v kapitole 3.2.4, kdy OSN používá devátý a desátý příjmový decil v porovnání s prvním a druhým decilem ve zprávách o lidském rozvoji. Největší pokles zaznamenal první příjmový decil, jehož podíly na celkových příjmech mezi lety 1990 a 2017 klesly o 80 %. Výrazný pokles však postihl také prostřední decily do nichž spadající obyvatelé tvoří tzv. střední třídu. Pro pátý decil klesl podíl na příjmech o 48 % a pro šestý pak o 41 %. Podíl vrchního decilu na příjmech se v daném období zvýšil v o 42 %. I zde je však nepoměr mezi vrchními devíti procenty a top

jedním procentem obyvatel. Zatímco u vrchních devíti procent činil nárůst podílu 27 %, u vrchního jednoho procenta byl nárůst roven 95 %. V roce 2017 tak nejbohatší 1 %, tedy přibližně 570 tisíc osob, mělo podíl na příjmech ve výši 19,2 %. Ve srovnání s tím mělo podobný podíl na příjmech, a sice 20,8 %, spodních 80 % obyvatel země a tedy přibližně 45,6 milionu lidí.

Hlavní možné příčiny takto vysoké příjmové nerovnosti zde mohou být hlavně nezaměstnanost, výdaje na zdravotnictví a celková chudoba, jak vysvětluje následující kapitola.

5.4.2 Nezaměstnanost, chudoba a zdravotnictví v Jihoafrické republice

Jihoafrická republika má nejvyšší nezaměstnanost zemí OECD. Oproti předposlednímu Řecku je nezaměstnanost vyšší o téměř 10 %. Následující tabulka 9 zobrazuje míru nezaměstnanosti Jihoafrické republiky obecnou a pro osoby ve věku 15-24 let.

Tabulka 9: Míra nezaměstnanosti JAR, obecná a u osob ve věku 15-24 let

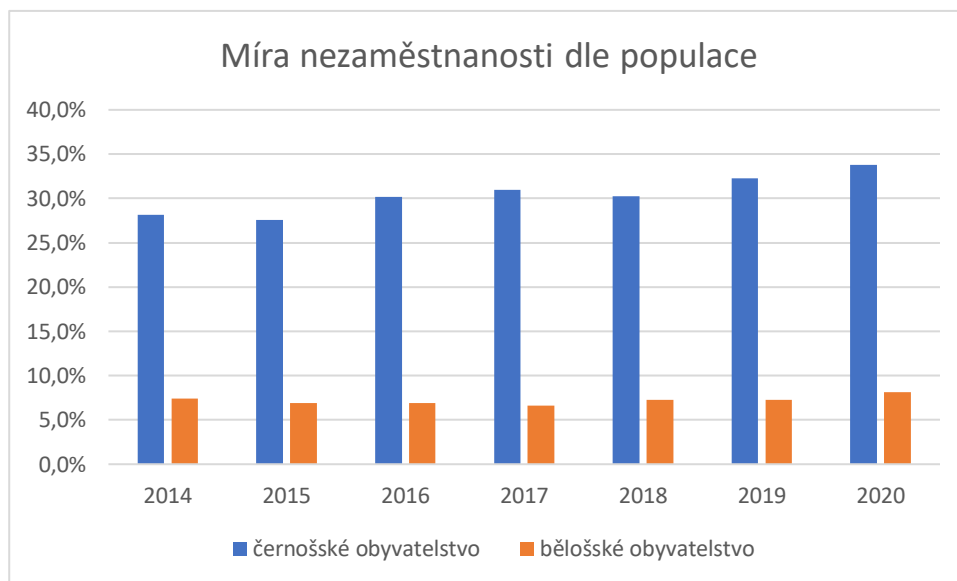
Nezaměstnanost	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Obecná	33,5 %	32,5 %	29,6 %	29,3 %	28,5 %	26,7 %	22,4 %	23,5 %	24,7 %
15-24 let	59,9 %	61,3 %	56,7 %	56,3 %	54,6 %	52,5 %	45,6 %	48,3 %	51,2 %
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Obecná	24,7 %	24,7 %	24,6 %	24,9 %	25,2 %	26,6 %	27,3 %	27,0 %	27,3 %
15-24 let	50,3 %	51,7 %	51,4 %	51,3 %	50,1 %	53,4 %	53,2 %	53,4 %	57,1 %

Zdroj: ILO, vlastní zpracování

Z tabulky je patrná extrémně vysoká míra nezaměstnanosti. Nezaměstnanost klesala v období let 2002 až 2008 a následoval její opětovný růst. Nejvyšší nezaměstnanost v zemi je hlavně mezi mladými lidmi, kteří v roce 2019 tvořili třetinu celkového počtu nezaměstnaných osob. Oproti tomu ve Spojených státech je nezaměstnanost osob ve věku 15-24 let 8,36 %⁵⁸ a tedy téměř osmkrát nižší. Situace je v Jihoafrické republice co se týče nezaměstnanosti rozdílná také podle jednotlivých ras, což Jihoafrický statistický úřad zdůvodňuje přetrvávajícím odkazem apartheidu. Graf 13 ukazuje míru nezaměstnanosti v závislosti na rase, mezi lety 2014 až 2020.

⁵⁸ *Unemployment rate: Aged 15-24*. Stlouisfed.org [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/series/LRUN24TTUSM156S>

Graf 13: Míra nezaměstnanosti v JAR dle populace 2014-2020

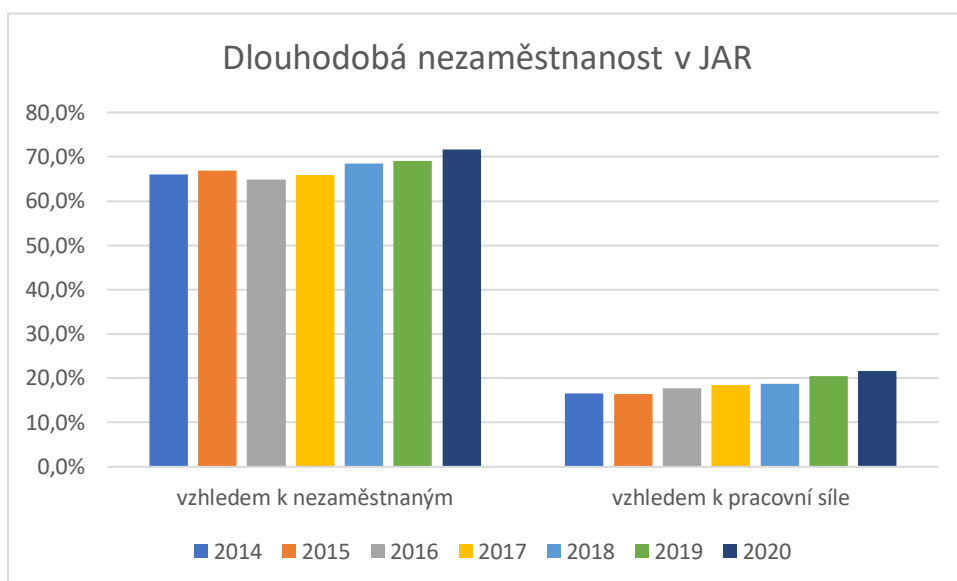

Zdroj: SSA, vlastní zpracování

Z grafu je patrný nepoměr nezaměstnanosti v souvislosti s rasou. Ačkoliv u obou částí populace ve sledovaném období nezaměstnanost vzrostla, u černošského obyvatelstva byl tento růst, strmější. Nezaměstnanost bělošské populace vzrostla mezi lety 2014 až 2019 ze 7,4 % na 8,1 %. Oproti tomu v případě černošského obyvatelstva vzrostla nezaměstnanost z 28,2 % na 33,8 %. Důležité je zde podotknout, že vysoká míra nezaměstnanosti u černošského obyvatelstva je navíc podtržena faktem, kdy z ekonomicky aktivní populace ve věku 15-64 let, tvoří tato část obyvatelstva přibližně 78 % pracovních sil. Vysoká míra nezaměstnanosti společně s touto skutečností pak má vysoký dopad na příjmovou nerovnost v této zemi.

V zemi se také převládá dlouhodobá nezaměstnanost nad nezaměstnaností krátkodobou, jak ukazuje graf 14.

Graf 14: Dlouhodobá nezaměstnanost v JAR 2014-2020

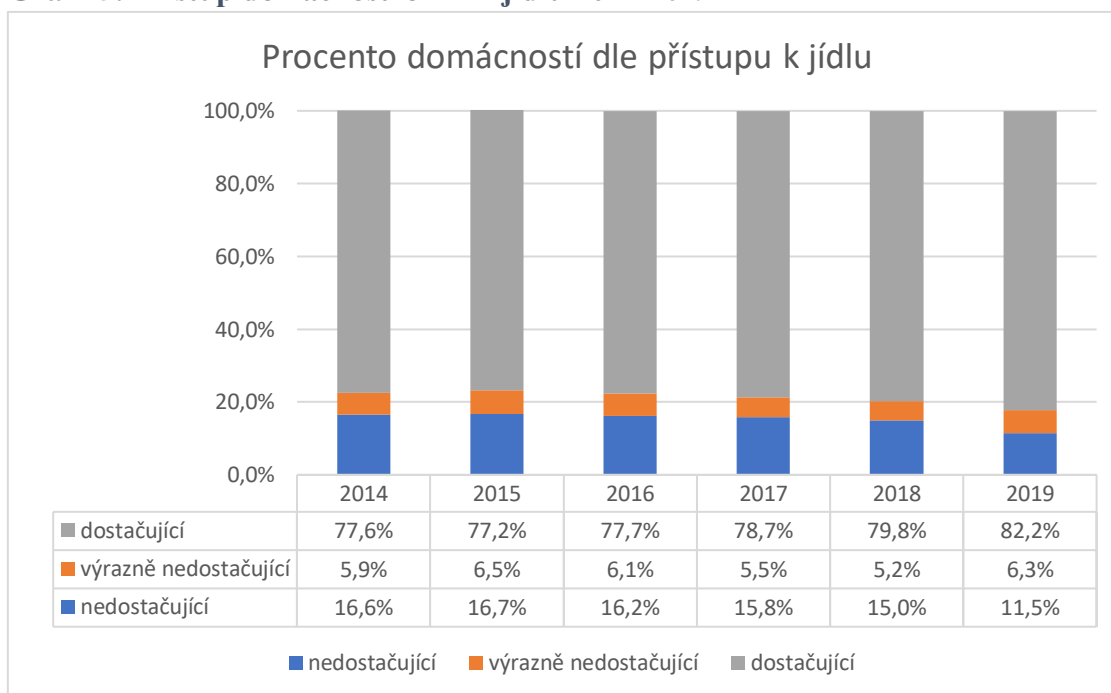
Zdroj: SSA, vlastní zpracování

Z grafu je patrný nárůst dlouhodobé nezaměstnanosti, tedy nezaměstnanosti trvající déle než jeden rok, a to jak v porovnání s celkovým počtem nezaměstnaných, tak i vzhledem k celkové pracovní síle. Zatímco v roce 2014 se s dlouhodobou nezaměstnaností potýkalo 66 % všech nezaměstnaných, v roce 2020 to bylo již 71,7 %. Podobným poměrem došlo k nárůstu nezaměstnaných k pracovní síle, kdy v roce 2014 tvořili dlouhodobě nezaměstnaní 16,5 % celkové pracovní síly, v roce 2020 vzrostl tento podíl na 21,6 %.

V Jihoafrické republice také převládá extrémní chudoba. Podle dat světové banky se v roce 2020 nacházelo pod hranicí chudoby, která je definovaná v JAR měsíčním příjmem v hodnotě \$69, celkem 55,5 % obyvatel, neboli 30,3 milionu lidí.⁵⁹ Jedná se tak o druhou zemi s největším podílem obyvatel žijící pod hranicí chudoby, kdy tou první je sousední Zimbabwe. Vysoká chudoba v zemi také komplikuje přístup domácností k jídlu, který se však v průběhu let mírně zlepšuje, jak ukazuje graf 15.

⁵⁹ *Poverty and Equity Brief*. WB [online] 2020 [cit.2021.02.10] Dostupné z: https://databank.worldbank.org/data/download/poverty/33EF03BB-9722-4AE2-ABC7-AA2972D68AFE/Global_POVEQ_ZAF.pdf

Graf 15: Přístup domácností JAR k jídlu 2014-2019

Zdroj: SSA, vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že v zemi přetrvává i problém s přístupem k jídlu. Ačkoliv mezi lety 2014 až 2020 došlo k celkovému poklesu domácností jež mají nedostačující přístup k jídlu, procento domácností jejichž přístup k jídlu je výrazně nedostačující mezi lety 2018 a 2019 naopak počet domácností jejichž přístup k jídlu je výrazně nedostačující vzrostl a to jak v roce 2015, tak i v roce 2019. Významný vliv na přístup k jídlu mají také jednotlivé provincie Jihoafrické republiky. Například celorepublikový průměrný počet domácností s výrazně nedostačujícím přístupem k jídlu byl v roce 2019 6,3 %, v provincii Limpopo tímto problémem trpělo 2,8 % tamní populace oproti 11,4 % populace v severozápadní provincii. Obdobný problém je i v případě nedostačujícího přístupu k jídlu. Průměrem pro Jihoafrickou republiku za rok 2019 bylo v tomto případě 11,5 % populace, kdy nejbližší průměru byla provincie Mpumalanga s 11,8 % oproti opět nízkému Limpopu s 2,7 % a naopak vysoké míře v provincii Svobodného státu s 18,3 % populace.⁶⁰

Další možnou příčinou vysoké nerovnosti může být nedostatečná lékařská péče. Výdaje na zdravotnictví jsou v porovnání s ostatními zeměmi velmi nízké. Podle údajů Světové banky tvořil podle posledních dostupných dat za rok 2016 poměr výdajů na zdravotnictví ku

⁶⁰ SSA, *General Household Survey 2014-2019* [online] 2019 [cit. 2020-02-10] Dostupné z: <http://www.statssa.gov.za/>

HDP pouze 8,11 %. V porovnání s USA jde o poloviční hodnotu.⁶¹ To dokazuje také očekávaná délka života, která je v JAR 63 let což je o 9 let méně než celosvětový průměr. Problémem je zde také nedostatek lékařů. Podle údajů Světové banky připadá na 1000 obyvatel pouze 0,91 lékařů.⁶² Zdravotnický sektor je v Jihoafrické republice rozdělen na veřejný a soukromý. Podle obecného průzkumu domácností jihoafrického statistického úřadu za rok 2019 využívá 72,3 % obyvatel, tedy přibližně 42,5 milionů, veřejného zdravotnictví. Zde je však problém nedostatku pracovníků. Dle Asociace nemocnic Jihoafrické republiky, pracuje v Jihoafrické republice přibližně 72,6 % lékařů v soukromém sektoru.⁶³ Pokud uvažujeme poměr 0,91 lékaře na 1000 obyvatel, pak je v JAR celkem 51 870 lékařů. Z toho však pouze 27,7 % a tedy 14 367 lékařů pracuje ve veřejném zdravotnictví. Díky tomu tak připadá na jednoho lékaře celkem 2 957 obyvatel což znemožňuje adekvátně poskytovat lékařskou péči.

⁶¹ WB, *Current health expenditure*. [online] 2018 [cit. 2020-03-23] Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=ZA-US-1W>

⁶² WB, *Physicians per 1000 people – South Africa*. [online] 2017 [cit. 2020-03-23] Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.PHYS.ZS?locations=ZA>

⁶³ Hospital Association of South Africa. *Updated GP and Specialist Numbers for SA*. [online] 2020 [cit. 2021-02-10] Dostupné z: <https://www.mm3admin.co.za/documents/docmanager/f447b607-3c8f-4eb7-8da4-11bca747079f/00029035.pdf>

6 Výsledky a diskuse

V práci byly v přechozích kapitolách předloženy možné příčiny příjmové nerovnosti a to pro státy USA, ČR, Norska a Jihoafrické republiky. Tyto příčiny byly následně detailněji rozebrány, aby byl popsán jejich možný vliv na příjmovou nerovnost.

6.1 Spojené státy americké

První zkoumanou zemí byly Spojené státy americké. Jako předložené příčiny vysoké příjmové nerovnosti zde byly neefektivní zdanění a transferových plateb, minimální mzda a ceny vysokoškolského vzdělání. Maximální míra zdanění příjmů byla v průběhu let snížena ze 70 % na 37 % a při uvažování podílu na příjmech není ani vrchní decil daně maximální možnou příjmovou sazbou. Výše transferových plateb vzrostla a její celkový podíl na vládních výdajích se mezi lety 2004 až 2014 zvýšil o 5,7 p. b. Snižila se však efektivita transferů na snižování Giniho koeficientu a to o 4,5 p. b. Sledován byl také vývoj minimální mzdy, jejíž hodnota se podle zjištění zvýšila pouze nominálně. Sledovaným obdobím zde byly roky 1990 až 2020, a při cenách roku 2020 byla zjištěna praktická stagnace a nedostatečné zvyšování minimální mzdy. Lidé pracující v roce 1990 za minimální mzdu si podle cen roku 2020 vydělali \$7,47/h oproti současným \$7,25/h. Podle dostupných dat MIT bylo zjištěno nedostatečné nastavení minimální mzdy i v jednotlivých státech, kdy například ve státě Kalifornie byla minimální hodinová mzda nižší než náklady na životní minimum a to téměř dvojnásobně jednalo-li se o rodiče samoživitele. Zjišťovány byly také ceny školného vysokých škol v porovnání s inflací. I zde byl nalezen výrazný nepoměr a to hlavně v případě veřejného školství. Ceny školného u veřejných institucí vzrostly mezi lety 1990 až 2016 o 271,7 %, u soukromých vysokých školy byl pak nárůst roven 213,27 %. V porovnání s těmito cenami však inflace ve Spojených státech stoupla pouze o 83,63 %. I přes růst cen školného však počet lidí s vysokoškolským vzděláním ve Spojených státech v tomto období vzrostl a to z 21 % na 35 % celkové populace. Je zde však vidět i nárůst zadlužení studentů, kdy průměrná výše takzvaných studentských půjček vzrostla mezi lety 1993 až 2019 o 44 % podle cen roku 2019.

6.2 Česká republika

Opačná situace byla pozorována v České republice. Možné příčiny, díky nimž je příjmová nerovnost v České republice nízká jsou zde připisovány efektivním transferům, minimální mzdě a vlivu bývalého socialistického režimu. Vliv daně z příjmu na Giniho

koeficient je v české republice prakticky za celé období prakticky stejný, kdy mezi lety 2004 a 2014 je viditelný nárůst v efektivnosti pouze 0,8 %. I tak bylo v roce 2014 snížení Giniho koeficientu pomocí daní nižší než průměr za dané období a to o 0,6 %. To lze zejména připisovat absenci progresivní daně z příjmu. Oproti tomu transferovými platbami se podařilo České republice snížit Giniho koeficient za rok 2004 o 3,3 % a v roce 2014 to bylo již 8,2 %. Rozdíl je zde oproti spojeným státům i v případě minimální mzdy. Od jejího zavedení v roce 1991 se její reálná hodnota zdvojnásobila a to z původních 6 673 Kč na 13 350 Kč dle cen roku 2019. Odlišné jsou také intervaly zvyšování minimální mzdy, kdy nejvyšší interval, ve kterém minimální mzda nebyla navýšena, činil v České republice 5 let oproti 10letému intervalu v případě Spojených států. V práci byl také popsán vliv socialistického režimu na nízkou příjmovou nerovnost v ČR. V době socialismu byla na rozdíl od dnešních dob zavedena progresivní daň z příjmu a stát také centrálně reguloval ceny na trh čímž byla zapříčiněna absence konkurenčního prostředí. Po přechodu k volnému trhu a demokratickému režimu příjmová nerovnost v České republice stoupla, když došlo v období 1989 až 1998 ke zvýšení podílu na příjmech vrchního decilu obyvatel a to o 42,7 % zatímco podíl na příjmech spodních 40 a 50 % obyvatel se snížil o 15,5 a 5,9 % v tomto pořadí.

6.3 Norsko

Norsku se podobně jako České republice daří držet příjmovou nerovnost na nízké úrovni. V případě daní a transferů je zde však situace opačná. Zatímco v roce 2008 a 2014 Giniho koeficient po zdanění klesl, po přidání transferových plateb byl zaznamenán jeho růst. To by se dalo vysvětlit právě efektivním systémem zdanění avšak horší redistribucí transferových plateb. Největší pokles Giniho koeficientu zaznamenalo Norsko mezi lety 2005 a 2006 kdy byla zavedena daňová reforma, díky níž stát začal více danit kapitálové příjmy. Další možnou příčinou nízké příjmové nerovnosti pak mohou být minimální hodinové mzdy ve vybraných sektorech. Ty garantují převážně zahraničním pracovníkům dobré pracovní podmínky a i v případě nejnižší možné mzdy jsou výdělky nad vrchní hranicí chudoby. Norsko má také jeden z nejvyšších poměrů daní ku HDP a to 39 % podle dat za rok 2018. Vysoké jsou i výdaje na školství které činí v poměru k HDP 7,68 % ve srovnání se 4,9 % v případě Spojených států. Norsko je také jediné z vybraných států kde je zavedena tzv. daň na bohatství a to v celkové výši 0,85 % pro aktiva přesahující hodnotu 1,5 milionu NOK, a to nezávisle na tom, kde se daná aktiva nachází. Danění příjmů je

v Norsku progresivní, podobně jako ve Spojených státech. Nejvyšší možné zdanění je zde však od nižších maximálních příjmů, kdy příjmy osob jsou daněny maximální možnou sazbou tj. 38,2 % již od 88,5 tisíce dolarů. Ve spojených státech jsou však lidé s tímto příjmem danění pouze 24 %.

6.4 Jihoafrická Republika

V případě Jihoafrické republiky z důvodu nedostupnosti dat týkajících se podílů na příjmech jednotlivých decilů obyvatel byly zkoumány rozdíly v podílech decilů na příjmech před zdaněním pomocí Lorenzových křivek za rok 1990 a 2017. Během 27 let vrostl podíl na příjmech top 1 % o 95 %. Vrchní 1 % obyvatel, a tedy přibližně 570 tisíc osob tak v roce 2017 mělo podobný podíl na příjmech jako spodních 80 % obyvatel. Zároveň s tím klesl drasticky podíl na příjmech spodního decilu a to o 80 %. Jako možné příčiny vysoké nerovnosti byly v práci předloženy nezaměstnanost, chudoba a špatné zdravotnictví. Nezaměstnanost v Jihoafrické republice je dlouhodobě nejvyšší ze všech zemí OECD, kdy předposlední zemi v pořadí převyšuje obecnou mírou nezaměstnanosti o 10 %. V Jihoafrické republice je také extrémně vysoká nezaměstnanost u mladých lidí, která dosahovala za rok 2019 57,1 %. Podle údajů jihoafrického statistického úřadu pak hlavně z důvodu možných přežitků apartheidu panovala nejvyšší nezaměstnanost mezi černošským obyvatelstvem a sice 28,6 % v roce 2014 oproti 7,3 % nezaměstnanosti u obyvatel bělošského původu. Tato disparita pak i nadále stoupala a v roce 2019 činila míra nezaměstnanosti pro černošské obyvatelstvo 33,8 % oproti 8,1 % nezaměstnanosti u bělošské populace. V Jihoafrické republice také panuje rekordní chudoba, kdy pod hranici chudoby se v roce 2020 nacházelo 55,5 % obyvatel. Státní výdaje na zdravotnictví jsou v této zemi také velmi nízké. V roce 2016 činily výdaje na zdravotnictví v poměru k HDP pouze 8,11 %. Nedostatečný je počet lékařů v zemi. Většina lékařů pracuje v soukromém zdravotnictví ačkoli podle průzkumů domácností 72,3 % obyvatel využívá veřejné zdravotnictví, kde tak připadá na jednoho lékaře 2 957 pacientů.

6.5 Diskuse

Deník The balance také tvrdí, že možnou příčinou příjmové nerovnosti ve Spojených státech může být způsoben outsourcingem práce do zahraničí a převážně pak Číny v důsledku levné pracovní síly. Spojené státy tak přišli podle deníku od roku 2000 až o 20 % výrobních pracovních pozic. Rozdíl je podle deníku také v příjmech vysokoškolsky

vzdělaných lidí, kteří podle studie Georgetownské univerzity vydělávají až o 84 % více než lidé bez vysokoškolského vzdělání.⁶⁴

Dle světového ekonomického fóra jsou možnou příčinou také změny v daních od pozdních 70. let a dalších deregulací či změny v monetární politice Spojených států.⁶⁵

Podle studie Michiganské obchodní školy⁶⁶ pak může být příčinou také přesun pracovníků z výrobního sektoru do sektoru služeb. Od roku 1940 klesl podíl pracovníků zaměstnaných ve výrobě z cca 50 % pod 20 % a v případě služeb vzrostl z 50 % na více než 80 % do roku 2008. Dle studie však střední hodinová mzda činila ve výrobním sektoru za rok 2008 \$27,14 oproti \$9,33 v sektoru služeb. Více lidí tak pracuje za výrazně nižší mzdy.

V případě České republiky pak ČSÚ ve svém měsíčníku připisuje nízkou příjmovou nerovnost v tuzemsku právě rozsáhlé redistribuci příjmů pomocí transferových plateb.⁶⁷

Deník Ihned.cz⁶⁸ připisuje nízkou příjmovou nerovnost také nízké příjmové chudobě, kdy v České republice žije pod hranicí chudoby pouze 6 % obyvatel. Prvenství má také ČR mezi zeměmi OECD v chudobě mezi lidmi ve věku 18-25 let, ze kterých žije pod hranicí chudoby pouze 4,9 %. U chudoby mezi důchodci se pak Česká republika v rámci zemí OECD řadí na třetí místo s 3 % chudobou.

Naopak Norský deník The Local upozorňuje na růst příjmové nerovnosti Norsku od roku 2014. Podle deníku jsou hlavní příčinou změny v daňovém systému pod vedením nové vlády. Od roku 2013 podle deníku probíhalo pravidelné snižování daní, kdy například daň z příjmu byla snížena z 28 % na současných 22 %. Vláda také v roce 2014 zrušila daň z dědictví a snížila daň z bohatství. Deník zde cituje mluvčí opoziční strany Hadiu Tajik, podle které získala nejbohatší část obyvatel 100krát více daňových úlev než nejchudší

⁶⁴ AMADEO, Kimberley. *Income Inequality in America*. [online] 2021 [cit. 2021-02-23] Dostupné z: <https://www.thebalance.com/income-inequality-in-america-3306190>

⁶⁵ BARANOFF, Olga. *What's caused the rise in income inequality in the US?* [online] 2015 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2015/05/whats-caused-the-rise-in-income-inequality-in-the-us/>

⁶⁶ *Corporations and economic inequality around the world*. MRSB [online] 2010 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: http://webuser.bus.umich.edu/gfdavis/Presentations/Davis_Cobb_global_inequality.pdf

⁶⁷ BRÁZDILOVÁ, Michaela. *Příjmová nerovnost v České republice*. [online] 2016 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2016/08/09/prijmova-nerovnost-v-ceske-republice/>

⁶⁸ *Česko patří k nejvíce rovnostářským zemím*. Ihned.cz [online] 2016 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65472120-cesko-patri-k-nejvic-rovnostarskym-zemim-mladych-pod-hranici-prijmove-chudoby-je-mene-nez-ve-svycarsku>

obyvatelé. Podle studií norského statistického úřadu však daňové změny zvýšily následnou redistribuci příjmů.⁶⁹

V případě Jihoafrické republiky přisuzuje profesor Rhodéské univerzity Gavin Keeton v deníku nadace Helen Suzmanové převážně problému s nezaměstnaností a tvorbou pracovních míst. 76 % pracovních míst jež vznikla v JAR mezi lety 1994 až 2004 bylo určeno vyučeným a vzdělaným pracovníkům. Z celkových 6,2 milionu nových pracovních pak pouze 1,4 milionu připadlo na práce nevyžadující vzdělání či vyučenost. Dalším důvodem je pak také podle Keetona absence podpory v nezaměstnanosti která je zde nejvyšší ze zemí OECD.⁷⁰

Americká CNN ve svém článku přisuzuje hlavní příčiny nerovnosti vysoké chudobě a disparitě v příjmech kdy černošští pracovníci vydělávají pouze 36 % mzdy bělošského obyvatelstva. Další článek CNN pak pojednává o problému nenavrácení půdy černošskému obyvatelstvu, jemuž byla v rámci rasové segregace odebrána.⁷¹

Kanadský deník The Walrus píše ve svém článku o vlivu korupce mezi vládními činiteli na Jihoafrickou republiku. Zmiňuje zde případ bývalého prezident Jacoba Zuma, který vykonával prezidentskou činnost od roku 2009 do roku 2018. V Tabulce 2 z kapitoly 4 je vidět významný nárůst Palma poměru právě od jeho nástupu. Deník upozorňuje na vysokou míru korupce v době Zumova prezidentství. Kromě útrat veřejných prostředků na soukromé účely prý také odměňoval veřejné činitele, kteří přiřazovali lukrativní státní zakázky jeho přátelům. Vláda však manipulovala i s ostatními veřejnými zakázkami a upřednostňovala pouze několik vybraných firem. V roce 2017 podle deníku společnost Steinhoff, jedna z největších v Jihoafrické republice, pomocí uměle vytvořených neshod v účetnictví shodila svou tržní hodnotu o 85 % což způsobilo významné ztráty Jihoafrickému penzijnímu fondu ve kterém si pracovníci šetřili na důchod.⁷²

⁶⁹ Norway's tax system has inequality, reports find. TheLocal.no [online] 2019 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://www.thelocal.no/20191014/norways-tax-system-has-increased-inequality-report-finds/>

⁷⁰ KEETON, Gavin. *Inequality in South Africa*. [online] 2014 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://hsf.org.za/publications/focus/state-and-nation/5.inequality-in-south-africa-g-keeton.pdf>

⁷¹ MCKENZIE, David a Brent SWAILS. *Land was stolen under apartheid*. [online] 2018 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/11/20/africa/south-africa-land-reform-intl/index.html>

⁷² GUMEDE, William. *Why Corruption Killed Dreams of a Better South Africa*. [online] 2020 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://thewalrus.ca/corruption-why-corruption-killed-dreams-of-a-better-south-africa/>

7 Závěr

Cílem této práce bylo nalézt příčiny vysoké příjmové nerovnosti ve vybraných státech ve srovnání se státy s nízkou příjmovou nerovností. Spíše než na jednotlivé příčiny je zde však důležité na ně pohlížet jako na celek, který ovlivňuje příjmovou nerovnost v dané zemi.

V případě Spojených států by bylo vhodné upravit daňový systém tak, aby progresivnost zdanění příjmů odpovídala příjmům jednotlivých skupin obyvatel. Lepším nastavením daní z příjmů by tak stát mohl následně příjmy lépe redistribuovat mezi své občany. Důležité je také nastavit vhodnou valorizaci minimální mzdy a to maximálně v ročních intervalech a nad úroveň inflace aby nedocházelo ke stagnaci jako za posledních 27 let. Ceny školného se v průběhu let zvedaly neúměrně k inflaci a u veřejných institucí byl tento nárůst významně vyšší než u privátních škol. Bylo by tedy vhodné zpomalit růst školného alespoň u veřejných vysokých škol a umožnit tak studium i studentům z nízkopříjmových skupin bez nutnosti vysokého zadlužení.

Česká republika si dlouhodobě udržuje nízkou příjmovou nerovnost v důsledku dobré efektivity transferů, pravidelnému zvyšování minimální mzdy a dostupnosti školství. Vhodné by bylo změnit daň z příjmů na progresivní zdanění. Pokud totiž v budoucnu dojde ke snížení efektivity transferů a daňový systém nebude progresivnější, je možné očekávat nárůst příjmové nerovnosti. České republice se také efektivně podařilo zastavit růst příjmové nerovnosti po přechodu ke kapitalistickému tržnímu prostředí.

V případě Norska je příčinou nízké příjmové nerovnosti zejména účinný daňový systém a celková redistribuce příjmů. Jelikož daně v Norsku mají na snižování nerovnosti vyšší vliv než transferové platby, dá se v případě snižování daňových sazeb a větších daňových úlev pro vysokopříjmové skupiny předpokládat nárůst nerovnosti pokud nedojde k zefektivnění transferových plateb.

Jihoafrická republika se dlouhodobě potýká s vysokou příjmovou nerovností. Jako hlavní příčiny byly uvedeny míry nezaměstnanosti, chudoba a nedostatečné veřejné zdravotnictví. Původ vysoké nerovnosti nejspíše leží bývalém apartheidu. Ani po přechodu k demokratickému systému se však v zemi příjmová nerovnost nesnížila a vysoká chudoba a nezaměstnanost k tomuto problému nadále přispívají. Hlavními úkoly státu by tak mělo být vytváření nových pracovních míst, zavedení podpor v nezaměstnanosti a celkové zefektivnění transferových plateb pro snížení chudoby.

8 Seznam použitých zdrojů

1. ALESINA, Alberto a PEROTTI Roberto. *Income distribution, political instability, and investment*. [online]. 1995 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00030-5](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00030-5)
2. AMADEO, Kimberley. *Income Inequality in America*. [online] 2021 [cit. 2021-02-23] Dostupné z: <https://www.thebalance.com/income-inequality-in-america-3306190>
3. BARANOFF, Olga. *What's caused the rise in income inequality in the US?* [online] 2015 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://www.weforum.org/agenda/2015/05/whats-caused-the-rise-in-income-inequality-in-the-us/>
4. BENHABIB, Jess a Aldo RUSTICHINI. *Social conflict, growth and income distribution*. 1991, s. 40
5. BIRDSONG, Nicholas. *Consequences of economic inequality*. Seven pillars institute [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://sevenpillarsinstitute.org/consequences-economic-inequality/>
6. BRÁZDILOVÁ, Michaela. *Příjmová nerovnost v České republice*. [online] 2016 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2016/08/09/prijmova-nerovnost-v-ceske-republice/>
7. DABLA-NORRIS, Era, Kalpana KOCHHAR a Frantisek RICKA. *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>
8. FARRINGTON, Robert. *Average Student Loan Debt By Year*. [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://thecollegeinvestor.com/32031/average-student-loan-debt-by-year/>
9. GALOR, Oded. *Income Distribution and the Process of Development*. [online]. 2000 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/S0014-2921\(99\)00039-2](https://doi.org/10.1016/S0014-2921(99)00039-2)
10. GIOVANNI BELLÙ, Lorenzo. *Charting Income Inequality The Lorenz Curve* [online]. 2005 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <http://www.fao.org/3/a-am391e.pdf>

11. GUMEDE, William. *Why Corruption Killed Dreams of a Better South Africa*. [online] 2020 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://thewalrus.ca/corruption-why-corruption-killed-dreams-of-a-better-south-africa/>
12. HENDERSON, David. *The Power of the Median Voter Theorem*. [online]. 2017 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.econlib.org/archives/2017/10/the_power_of_th.html
13. J. CARTER, Valerie a Michael HOWARD. *Income inequality*. [online] 2016 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/income-inequality>
14. KALDOR, Nicholas. *Alternative theories of distribuion* [online]. S. 83-100 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2296292>
15. KEETON, Gavin. *Inequality in South Africa*. [online] 2014 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://hsf.org.za/publications/focus/state-and-nation/5.inequality-in-south-africa-g-keeton.pdf>
16. MCKENZIE, David a Brent SWAILS. *Land was stolen under apartheid*. [online] 2018 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2018/11/20/africa/south-africa-land-reform-intl/index.html>
17. MULLER, Edward. *Income Inequality, Regime Repressiveness, and Political Violence* [online]. s. 47-61 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/2095339?read-now=1&seq=5#page_scan_tab_contents
18. PIKETTY, Thomas a Arthur GOLDHAMMER. *Capital in the Twenty-First century*. 2014. CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS LONDON, ENGLAND: The Belknap Press of Harvard University Press, 2014. ISBN 978-0-674-43000-6.
19. SCHMITT, Hans a Kenneth BOULDING. *Rent*. Encyclopædia Britannica [online]. Encyclopædia Britannica, 2013 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/rent-economics>
20. SHORROCKS, Anthony, Jim DAVIES a Rodrigo LLUBERAS. Global wealth report. *Credit suisse* [online], 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.credit-suisse.com/media/assets/corporate/docs/about-us/research/publications/global-wealth-report-2019-en.pdf>

21. SIMPSON, Miles. *Political Rights and Income Inequality: A Cross-National Test* [online]. s. 682-693 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<https://www.jstor.org/stable/2095864?seq=1>
22. SOLT, Frederick. *Economic Inequality and Democratic Political Engagement* [online]. s. 48-60 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
https://www.jstor.org/stable/25193796?read-now=1&refreqid=excelsior%3A74e1bdae688ccabafd5c6f7f4e38c47a&seq=10#page_scan_tab_contents
23. STOLZENBERG Lisa, EITLE, David a D'ALESSIO, J. Stewart. *Race, economic inequality, and violent crime* [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<https://www.hoplofobia.info/wp-content/uploads/2015/08/2006-Race-and-Interracial-Violent-Crime.pdf>
24. THORBECKE, Erik a Chutatong CHARUMILIND. *Economic Inequality and Its Socioeconomic Impact* [online]. 2002 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0305750X02000529>
25. *10 Solutions to Fight Economic Inequality*. Talkpoverty.org [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://talkpoverty.org/2015/06/10/solutions-economic-inequality/>
26. *At-risk-of poverty threshold*. EU-SILC [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi014/default/table?lang=en>
27. *Average national income per adult*. World Inequality database [online]. [cit. 2020-03-23].
Dostupné z: https://wid.world/world/#aptinc_p0p100_992_j/US;FR;DE;CN;ZA;GB;WO;QE/last/us/k/p/yearly/a/false/0/75000/curve/false/region
28. *Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective*. IMF [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf>
29. *Česko patří k nejvíc rovnostářským zemím*. Ihned.cz [online] 2016 [cit. 2020-03-23]
Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65472120-cesko-patri-k-nejvic-rovnostarskym-zemim-mladych-pod-hranici-prijmove-chudoby-je-mene-nez-ve-svycarsku>
30. *Corporations and economic inequality around the world*. MRSB [online] 2010 [cit. 2020-03-23] Dostupné z:

- http://webuser.bus.umich.edu/gfdavis/Presentations/Davis_Cobb_global_inequality.pdf
31. *DEMOGRAPHY AND INEQUALITY: How Europe's changing population will impact on income inequality*. European Commission, 2013. s. 7-28
 32. Government of Norway. *Evaluation of the 2006 Tax Reform*. [online] 2010 [cit. 2020-03-23] Dostupné z:
https://www.regjeringen.no/contentassets/4402291a902b4d129854f4fe447b56ce/en-gb/pdfs/stm201020110011000en_pdfs.pdf
 33. *Government expenditure on education*. WB [online] 2020 [cit. 2020-03-23].
Dostupné z:
<https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?locations=NO-US>
 34. Hospital Association of South Africa. *Updated GP and Specialist Numbers for SA*. [online] 2020 [cit. 2021-02-10] Dostupné z:
<https://www.mm3admin.co.za/documents/docmanager/f447b607-3c8f-4eb7-8da4-11bca747079f/00029035.pdf>
 35. ILO. *The Global Labour income share and distribution* [online]. 2019, [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_712232.pdf
 36. *Income inequality and limitations of the gini index*. Human sciences research council [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<http://www.hsrc.ac.za/en/review/hsrc-review-november-2014/limitations-of-gini-index>
 37. *Inequality Measurement Development Issues No. 2*. UN [online]. 2015 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_dev_issues/dsp_policy_02.pdf
 38. *Life expectancy at birth, total (years)*. World Bank [online]. [cit. 2020-03-23].
Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>
 39. *Lorenz Curve*. Economicshelp.org [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z:
<https://www.economicshelp.org/blog/glossary/lorenz-curve/>
 40. *Minimální důstojná mzda*. Důstojná mzda.cz [online]. 2020 [cit. 2020-03-23].
Dostupné z: <https://www.dustojnamzda.cz/>

41. *Minimální mzda v roce 2020 i v letech 1991-2019*. Kurzy.cz [online]. 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/kalkulacka/minimalni-mzda/>
42. MIT, *Living Wage calculation for California*. [online] 2019 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://livingwage.mit.edu/states/06>
43. *Norway's tax system has inequality, reports find*. TheLocal.no [online] 2019 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://www.thelocal.no/20191014/norways-tax-system-has-increased-inequality-report-finds/>
44. *Poverty and Equity Brief*. WB [online] 2020 [cit.2021.02.10] Dostupné z: https://databank.worldbank.org/data/download/poverty/33EF03BB-9722-4AE2-ABC7-AA2972D68AFE/Global_POVEQ_ZAF.pdf
45. *Proportion of selected age groups of world population in 2019, by region*. Statista.com [online]. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/265759/world-population-by-age-and-region/>
46. *Reducing income inequality while boosting economic growth: Can it be done?* OECD. [online] 2012 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/economy/labour/49421421.pdf>
47. SSA, *General Household Survey 2014-2019* [online] 2019 [cit. 2020-02-10] Dostupné z: <http://www.statssa.gov.za/>
48. *Total population by child and adult populations in the United States*. Kids count data centre [online]. 2018 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://datacenter.kidscount.org/data/tables/99-total-population-by-child-and-adult-populations#detailed/1/any/false/37,871,870,573,869,36,868,867,133,38/39,40,41/416,417>
49. *Unemployment rate: Aged 15-24*. Stlouisfed.org [online] 2020 [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://fred.stlouisfed.org/series/LRUN24TTUSM156S>
50. WB, *Current health expenditure*. [online] 2018 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=ZA-US-1W>
51. WB, *Physicians per 1000 people – South Africa*. [online] 2017 [cit. 2020-03-23] Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.PHYS.ZS?locations=ZA>
52. ARBEIDSTILSYNET. *Norský úřad inspekce práce*. [online] 2020
53. BEA. *Americký úřad ekonomické analýzy*. [online] 2020
54. BLS. *Americký úřad statistik práce*. [online] 2020

55. CENSUS. *United States Census Bureau*. [online] 2020
56. ČSÚ. *Český statistický úřad*. [online] 2020
57. DOL. *Americký úřad práce*. [online] 2020
58. Eurostat. *Státický úřad evropské unie*. [online] 2020
59. ILO. *Mezinárodní organizace práce*. [online] 2020
60. NCES. *Národní centrum pro statistiky vzdělání*. [online] 2020
61. OECD. *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj*. [online] 2020
62. SSA. *Jihoafrický statistický úřad*. [online] 2020
63. SSB. *Norský statistický úřad*. [online] 2020
64. WB. *Světová banka*. [online] 2020
65. WID. *Světová databáze nerovnosti*. [online] 2020